

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ СТАНДАРТЫ

**ҚАЗАҚ ТІЛІН МЕНГЕРУДІҢ КОММУНИКАТИВТІК
ТІЛДІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІ
ЖОҒАРЫ ДЕҢГЕЙ
ЖАЛПЫ МЕНГЕРУ**

ҚР СТ 1927-2015

Ресми басылым

**Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің
Техникалық реттеу және метрология комитеті
(Мемстандарт)**

Астана

АЛҒЫ СӨЗ

1 Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің «Ұлттық тестілеу орталығы» республикалық мемлекеттік қазыналық кәсіпорны **ДАЙЫНДАП ЕНГІЗДІ**

2 Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің Техникалық реттеу және метрология комитеті төрағасының 2015 жылғы «24» қарашадағы № 236-од бұйрығымен **БЕКІТІЛІП ҚОЛДАНЫСҚА ЕНГІЗІЛДІ**

3 Осы стандартта Қазақстан Республикасы Конституциясының (7 бап), Қазақстан Республикасының 1997 жылғы 11 шілдедегі № 151 «Қазақстан Республикасындағы тілдер туралы» Заңының; Қазақстан Республикасының 2004 жылғы 9 қарашадағы № 603-ІІ «Техникалық реттеу туралы» Заңының; Қазақстан Республикасы Президентінің 2011 жылғы 29 маусымдағы № 110 Жарлығымен бекітілген «Қазақстан Республикасында тілдерді дамыту мен қолданудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының» нормалары іске асырылды.

4 ҚР СТ 1927-2009 «Қазақ тілін меңгерудің коммуникативтік тілдік құзыреттіліктері. Жоғары деңгей. Жалпы меңгеру» **ОРНЫНА ЕНГІЗІЛДІ**

**5 БІРІНШІ ТЕКСЕРУ МЕРЗІМІ
ТЕКСЕРУ КЕЗЕҢДІЛІГІ**

2022 жыл
5 жыл

Осы стандартқа енгізілетін өзгерістер туралы ақпарат «Стандарттау жөніндегі нормативтік құжаттар» сілтемесіне, ал өзгерістер мәтіні – «Мемлекеттік стандарттар» ай сайынғы ақпараттық сілтемелерінде жарияланады. Осы стандарт қайта қаралған (ауыстырылған) немесе жойылған жағдайда, тиісті ақпарат «Мемлекеттік стандарттар» ақпараттық сілтемесінде жарияланады

Осы стандарт Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің Техникалық реттеу және метрология комитетінің рұқсатынсыз ресми басылым ретінде толықтай немесе бөлшектеліп басылып шығарыла, көбейтіле және таратыла алмайды

Мазмұны

1 Қолданылу саласы	1
2 Нормативтік сілтемелер	1
3 Терминдер мен анықтамалар	2
4 Қазақ тілін меңгерудің жоғары деңгейінің жалпы сипаттамасы	3
5 Тілді үйренудің жоғары деңгейіне қойылатын талаптардың мазмұны	5
5.1.1 Сөйлеу интенциялары	5
5.1.2 Коммуникативтік жағдаяттар	5
5.1.3 Қатысым тақырыптары	8
5.1.4 Сөйлеу әрекетінің түрлеріне қойылатын талаптар	8
5.1.4.1 Тыңдалым	8
5.1.4.2 Оқылым	9
5.1.4.3 Жазылым	10
5.1.4.4 Айтылым	11
6 Тілдік құзыреттіліктің мазмұны	12
Қосымшалар	14
Библиография	18

Кіріспе

Қазақ тілін меңгерудің коммуникативтік тілдік құзыреттіліктерінің ұлттық стандарты Қазақстан Республикасы Конституциясына (7, 93-баптар); «Қазақстан Республикасындағы тілдер туралы» 1997 жылғы 11 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңына; Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 1 ақпандағы № 922 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспарына; Қазақстан Республикасы Президентінің 1996 жылғы 4 қарашадағы № 3186 өкімімен мақұлданған «Қазақстан Республикасындағы тіл саясаты тұжырымдамасына»; Қазақстан Республикасы Президентінің 2011 жылғы 29 маусымдағы № 110 Жарлығымен бекітілген «Қазақстан Республикасында тілдерді дамыту мен қолданудың 2011 - 2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасына»; Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан – 2050» стратегиясы: «Бір халық – бір ел – бір тағдыр» атты Жолдауындағы басым бағыттарға сәйкес әзірленген.

Аталған заңнамалық құжаттарда мемлекеттік тілдің кең ауқымды қолданысын қамтамасыз ететін үйлесімді тіл саясатының және тіл құрылысының басты мақсаттарының бірі ретінде мемлекеттік тілді оқытудың әдіснамасын жетілдіру мен стандарттау мәселелеріне айрықша назар аударылады. Шын мәнінде, соңғы жылдары қазақ тілін оқытып-үйрету сапалық жағынан жоғары деңгейлерге көтерілді, қоғам мүшелерінің қазақ тілін меңгеруге деген сұранысы мен ұмтылысында саналылық танылуда. Сұраныстар мен ұмтылыстар, негізінен, қазақ тілін мемлекеттік қызметте, халыққа қызмет көрсету орындарында, білім беру салаларында пайдалану үшін қажеттіліктен туындап отыр. Тілдерді дамыту мен қолданудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында «Қазтест» бағдарламасы бойынша мемлекеттік тілді білу сертификатын алған, мемлекеттік қызмет көрсететін ұйымдардағы қызметкерлердің үлесі 2017 жылға қарай – 50%, 2020 жылға қарай – 100% болуы тиіс» деген міндет елдің болашағы, татулық пен келісім жолында мемлекеттік тілде сөйлеушінің беделді бейнесінің маңызды рөл атқаратындығын көрсетеді. Демек, осындай дәрежеге қол жеткізу үшін мемлекеттік тілді оқып-үйрену жеткіліксіз, оқып-үйренудің нәтижесін, қандайлық дәрежеде меңгерілгендігін бағалайтын, анықтайтын құжат қажет болады.

Қазақ тілін меңгерудің коммуникативтік тілдік құзыреттіліктерінің ұлттық стандарты әзірлеуде әлемдік білім беру үдерісіндегі алдыңғы қатарлы жобалардың (Еуропалық стандарт) бағыттары мен мазмұны жан-жақты зерделенді, тілді үйрету мен алған білімді бағалаудың 6 деңгейі еуропалық стандарт деңгейлеріне сәйкестендірілді. Сонымен қатар біздің елімізде қазақ тілі мемлекеттік тіл мәртебесінде болуына байланысты және бұл фактор қоғам мүшелерінің қазақ тілін ресми және бейресми тілдік қарым-қатынастарда біршама дәрежеде толыққанды, еркін қолдана алуын қамтамасыз етуді қажет ететіндіктен, Ұлттық стандарттың мазмұны мен құрылымында қазақ тілінің табиғи, лингво-мәдени және стандартты

заңдылықтары мен ерекшеліктері (күнделікті тұрмыстық сөйлеу тіліне қатыстыларынан бастап ресми-іскери стиль, көркем әдеби стиль ерекшеліктеріне дейін) толық қамтылды және олар деңгейлердің мазмұны мен деңгейлер бойынша тілді меңгеруге қойылатын талаптарға қарай әдістеме ғылымының теориясы мен практикасы негізінде топтастырылды. Әрбір деңгей бойынша алған білімнің және тіл үйренушінің коммуникативтік-тілдік құзыреттілігі қалыптасуының көрсеткіші ретіндегі сертификат тіл үйренушіге берілетін нақты баға болып саналады.

Ұлттық стандарт мазмұны мен құрылымы бойынша тіл үйренушінің қазақ тілін қандай деңгейде меңгергендігін және оның коммуникативтік-тілдік құзыреттілігінің қандай дәрежеде қалыптасқандығын анықтау мен бағалауға толық мүмкіндік береді.

**ҚАЗАҚ ТІЛІН МЕНГЕРУДІҢ КОММУНИКАТИВТІК ТІЛДІК
ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІ. ЖОҒАРЫ ДЕҢГЕЙ. ЖАЛПЫ МЕНГЕРУ**

Енгізілген күні 2017-01-01

1 Қолданылу аясы

1.1 Осы стандарт:

- Қазақстан Республикасы азаматтарын қазақ тілін шетелтілі немесе екінші тіл ретінде жоғары деңгейде оқыту мазмұнының;
- Қазақстан Республикасы азаматтарының қазақ тілін жоғары деңгейдемеңгеру көлемінбағалаудың;
- қазақ тілін жоғары деңгейде меңгерудің коммуникативтік тілдік құзыреттіліктерін қалыптастырды;
- қазақ тілін меңгеру деңгейін бағалау жүйесі ҚАЗТЕСТ-тің жоғары деңгейге арналған тест тапсырмаларын қалыптастыруталаптарын белгілейді [4].

1.2 Осы стандарттың ережелерінқазақ тілін шетелтілі немесе екінші тіл ретінде оқытумен,Қазақстан Республикасында азаматтардың қазақ тілін меңгеру деңгейін бағалаумен айналысатынұйымдар мен мекемелер және ұйымдастыру-құқықтық, бағыныштылық формаларынан тәуелсіз Қазақстан Республикасы аумағында өз қызметін іске асырушы және мемлекеттік тілді оқыту мен Қазақстан Республикасында азаматтардың қазақ тілін меңгеру деңгейін бағалау қызметтеріне қатысатын өзге де жеке және заңды тұлғалар қолданады.

2 Нормативтік сілтемелер

Осы стандартты қолдану үшін мынадай сілтемелік нормативтік құжат қажет:

ҚР СТ 1926-2015 Қазақ тілін меңгерудің коммуникативтік тілдік құзыреттіліктері. Қарапайым деңгей. Жалпы меңгеру.

ЕСКЕРТПЕ: Осы стандартты пайдалану кезінде сілтемелік стандарттардың жарамдылығын ағымдағы жылдың жағдайына қарай жыл сайын басып шығарылатын «Стандарттаудың нормативтік құжаттары» атты ақпараттық сілтеме бойынша және ағымдағы жылда ай сайын басып шығарылатын ақпараттық сілтемелерге сәйкестігін тексеру қажет. Сілтемелік құжат ауыстырылған (өзгертілген) жағдайда осы стандартты пайдалану кезінде ауыстырылған (өзгертілген) құжатты басшылыққа алу қажет. Сілтемелік құжат ауыстырылмай жойылған жағдайда сілтеме берілген ережесі осы сілтемені қамтымаған бөлігінде қолданылады.

3 Терминдер мен анықтамалар

Осы стандартта ҚР СТ 1926-2015 бойынша терминдер қолданылады.

4 Қазақ тілін меңгерудің жоғары деңгейінің жалпы сипаттамасы

Жоғары деңгейде тіл қолданушы қоғамдық және еңбек қарым-қатынастарының барлық салаларына (әлеуметтік-тұрмыстық, қоғамдық-әлеуметтік, қоғамдық-саяси, ресми-іскери және ғылыми, мәдени, кәсіби) қатысты сөйлеу жағдаяттарында сөйлеу актілеріне түсуге алдын ала дайындықсыз еркін араласады.

Аталған салаларда сөйлеу актісіне түсу (түсіну, түсіндіру, жауап қайтару, пікір білдіру, ақпаратты жеткізу, ойды логикалық түрде аяқтай алу, ақпаратты толықтыру, бағалау, талдау, қорытындылау, өз ойын дәлелдеу, шешу жолдарын ұсыну) барысында тіл қолданушы қазіргі қазақ әдеби тілінің лексикалық-грамматикалық тілдік бірліктерін орынды қолданып, мағыналық байланысы бар біршама көлемді мәтіндерді түзе алады.

Қазақ тілін жоғары деңгейде меңгеру сертификаты – тілді оқып үйренудің жетік деңгейіне апаратын нәтиженің көрсеткіші (сертификаттың үлгісі А қосымшасында көрсетілген).

Осы деңгейде тіл қолданушы әлеуметтік-тұрмыстық, қоғамдық-әлеуметтік, қоғамдық-саяси, ресми-іскери және кәсіби салалары бойынша қатысым жағдаяттарына қатысуға мүмкіндік беретін тілді үйренудің жоғары деңгейіне сәйкес коммуникативтік құзыреттілікке ие болады.

Тіл қолданушы:

- есту, көру, тыңдау, оқу арқылы алынған ақпаратты толық түсінеді, түсіндіреді, ақпаратты жеткізеді, баға береді, талдайды және толықтырып, қорытынды жасайды, логикалық тұрғыдан толық аяқталған біршама күрделі ойды жеткізе алады, әртүрлі тақырыптағы пікірсайысқа қатысып, ойын дәлелдей алады;

- массмедиа арқылы берілген ақпараттық-сараптамалық бағдарламаларды тыңдап түсінеді, таныс емес сөздер мен сөз тіркестерінің мағынасын контекст арқылы анықтайды, көзқарастар қайшылығын анықтайды, пікірдің дәлелденуіне баға береді, өз ұстанымын аргументтер (түсіндіру, негіздеу, айғақ, мысалдар, фактілер) келтіру арқылы ұсынады;

- өз кәсіби саласына байланысты маңызды тақырыптар бойынша ақпарат, мәліметтер жинайды, олардағы мәселенің берілуіне талдау жасайды, топтастырады, таңдалған тақырыптың негізгі аспектілеріне сипаттама береді, түсіндіреді, шешу жолдарын ұсынады;

- көпшілік алдында хабарлама жасай алады;

- жоғары деңгейге арналған лексикалық тілдік бірліктерді, грамматикалық формаларды сауатты қолданып, стильдік ерекшеліктерді сақтап, осы деңгейге сәйкес еркін сұхбаттаса алады;

– жоғары деңгейге сәйкес ресми құжаттардың мазмұнын түсінеді, баяндайды, жоғары деңгейге сай жазба жұмыстарын орындай алады.

Жоғары деңгейдегі сөздер мен сөз тіркестері 5000 бірлікті құрайды.

Қазақ тілін жоғары деңгейде меңгерудің сипаттамасы сөйлеу әрекеттері бойынша №1-кестеде көрсетілген.

№1-кесте

<p>ТЫҢДАЛЫМ</p>	<p>Тіл қолданушы әдеби нормаларды сақтап, қазақ сөзінің табиғи заңдылықтары қарқынды айтылған кез келген тақырыптағы ақпаратты толық түсініп, қазақ тілділермен (ұлт өкілімен) дайындықсыз сұхбатқа еркін түсе алады. Тіл қолданушы ақпараттық-коммуникациялық технологиялар арқылы берілген кәсібіне, қызметіне, елтанымға қатысты және өзін қызықтыратын ақпараттар мен мәліметтерді, дәрістер мен сұхбаттарды жақсы түсінеді. Қоғамдық-әлеуметтік, қоғамдық-саяси, ресми-іскери, ғылыми-мәдени тақырыптар бойынша диалогтерге алдын ала дайындықсыз қатыса алады. Бірнеше адам қатысатын сұхбат (полилог) үдерісіне белсенді түрде араласады.</p>
	<p>Тіл қолданушы ақпараттық-коммуникациялық технологиялар арқылы берілген кәсібіне, елтанымға қатысты және өзін қызықтыратын тақырыптар бойынша дәрістер мен сұхбаттардың мазмұнын жақсы түсінеді, сауатты баяндап жеткізеді.</p>
	<p>Тіл қолданушы тыңдалымға арналған мәтіндердегі терминдердің, тұрақты тіркестердің, мақал-мәтелдердің мағыналарын жақсы түсінеді.</p>
<p>ОҚЫЛЫМ</p>	<p>Тіл қолданушы күнделікті өмірде, қоғамдық-әлеуметтік және қоғамдық-саяси салаларға (реттеуші қызметтік хаттар, ақпараттық жарнамалық мәтіндер, ресми-саяси ақпараттар, ішкі және сыртқы саясат, ғылым, білім, экономика, шаруашылық пен мәдениет салалары, өз мамандығы мен кәсібі бойынша мәтіндер) қатысты материалдарды, елтаным бойынша мерзімді басылымдардағы мәтіндерді оқып, өзіне қажетті ақпаратты алады, мазмұнын толық түсінеді және оны сауатты түрде баяндап береді, тұжырымды қорытынды жасай алады. Мазмұны жағынан өз кәсібі мен мамандығына сәйкес келетін мәтіндерде кездесетін терминдер мен терминдік тіркестерді, тұрақты тіркестерді, бейнелі оралымдарды сөздіктер, анықтамалық құралдардың көмегінсіз жақсы түсінеді.</p>
	<p>Мәтінді оқу жылдамдығы мен қарқыны жоғары.</p>
	<p>Жалпы бағдар мақсатындағы оқылым</p>

	<p>Тіл қолданушы жоғары деңгейге арналған лексикалық, грамматикалық тілдік бірліктер толық қамтылған біршама көлемді мәтіннен қажетті ақпаратты таба алады. Көлемді мәтіндерді мағыналық бөліктерге бөліп, әр бөліктегі маңызды ақпаратты жинақтайды, толықтырады, топтайды, қорытады және басқаға жеткізеді, пікір білдіреді, терминдер мен терминдік сөз орамдары қолданылған көлемді мәтіндерді оқып, мазмұнын, құрылымдық жүйесін, басты ойын, негізгі және қосымша ақпараттарды түсінеді, бағалайды, талдайды, сараптайды.</p>
	<p>Ақпарат және дәлел, негіздеме алу мақсатындағы оқылым</p>
	<p>Тіл қолданушы белгілі бір көзқарасты, пікірді дәлелдеуге бағытталған негізгі ойды, мазмұнды мәтіннен таба алады. Тар аядағы терминдер қолданылатын кәсіби мазмұнды (нұсқаулықтар, ережелер) мәтіндерді жақсы түсініп, өзіне қажетті ақпаратты алады. Бірнеше көзқарасты білдіретін ақпараттар мен дәйектерді жинақтап, сараптай алады.</p> <p>Тіл қолданушы зерттей оқуды меңгерген. Зерттей оқуда тіл қолданушы ғылыми-көпшілікке арналған (полемикалық сипаттағы мақалалар, хроникалар, рефераттар), сондай-ақ мамандығы мен кәсібіне қатысты мәтіндермен жұмыс жүргізеді. Зерттей оқу барысында төмендегідей дағдылар қалыптасады:</p> <ul style="list-style-type: none"> - таныс емес сөздердің, терминдердің мағынасын ана тіліндегі баламасы арқылы таба алу; - мәтін тақырыбының атауына сүйене отырып, мәтін мазмұнын болжай алу; - мәтін мазмұнын түсінуде мәтіндік тіректерді (кесте, сызба, график, шрифтік айқындаулар, және т.б.) пайдалана алу; - біртүрлі, екітүрлі сөздіктерді пайдалана алу.
<p>ЖАЗЫЛЫМ</p>	<p>Тіл қолданушы шынайы немесе шығармашылықпен жазылған оқиғаларды пайдаланып, таңдаған жанрының шарттарына сәйкес кез келген тақырыпта күрделі құрылымдарды пайдалана отырып, көлемді мәтіндерді құрастыра алады.</p> <p>Тіл қолданушы өзекті мәселелерді анық және нақты сипаттай алады. Продуктивті сипаттағы мәтіндерді құрастыра алады. Кәсіби мен мамандығына, жалпы білімінің деңгейіне сәйкес келетін тақырыпта эссе, сондай-ақ қызметтік хаттар (хаттама, анықтама, нұсқаухат, сенімхат, кепілхат, есеп, баянат, ілеспехат, жолдаухат) жаза алады. Оқыған кітабына, ғылыми еңбектерге пікір, аңдатпа, тезис жаза алады.</p>

АЙТЫЛЫМ	<p>Тіл қолданушы кез келген тақырып бойынша диалогтерге алдын ала дайындықсыз қатысады. Сұхбат барысындағы ақпаратты қабылдауы мен жауап қайтару әрекеті шапшаң болады; есту, оқу, көру, тыңдау арқылы алынған ақпараттар мен мәліметтердің мазмұнын логикалық бірізділікте ойды толық аяқтап баяндайды және түсіндіреді; кез келген тақырып бойынша тыңдаған дәрістерді жақсы түсініп, мазмұнын жеткізе алады. Бұл ретте қазақ тілінің орфоэпиялық нормалары, интонация, екпін, дауыс ырғағының заңдылықтарын сақтап, еркін сөйлейді. Өз тарапынан жазбаша түрде дайындалған баяндаманың, кәсіби тұрғыдағы жалпы тақырыптарға арналған мәтіндердің (өз мақаласын) мазмұнын ауызша еркін жеткізеді, талдай, сараптай алады.</p> <p>Айтылым барысында тіл қолданушы тақырыпқа, жағдаятқа сәйкес терминдерді, тұрақты тіркестерді, бейнелі оралымдарды, мақал-мәтелдерді пайдалана алады.</p> <p>Тіл қолданушы әңгімелесу барысында өзінің эмоциялық жай-күйін (таңдану, қуану, ренжу, қызығу), тақырыпқа қызығушылығын вербальді түрде еркін жеткізе алады.</p>
----------------	--

5 Тіл үйренудің жоғары деңгейіне қойылатын талаптардың мазмұны

5.1.1 Сөйлеу интенциялары

Жоғары деңгейде тіл қолданушының сұхбаттасушымен сөйлеу актісіне қатысып, ақпарат алмасуға, сұхбаттасушыға коммуникативтік ықпал жасауға бағытталған реттеуші ниеттеріне, бағалау-эмоциялық және коммуникативтік-ақпараттық, сондай-ақ, ақпараттық-сипаттамалық ниеттеріне қатысты жағдаяттар мен тақырыптар көлемінде коммуникативтік құзыреттіліктері қалыптасады. Осы мақсат үшін жоғары деңгейге арналған қоғамдық-әлеуметтік, қоғамдық-саяси, ресми-іскери және кәсіби, ғылыми-өндірістік, мәдени салалардағы жағдаяттарға қатысты лексикалық, грамматикалық тілдік бірліктерді толыққанды, әдеби нормаларды толық сақтай отырып, сауатты пайдаланады.

Ортадан жоғары деңгейдің стандартында көрсетілген сөйлеу актілері интенцияларын ескере отырып, жоғары деңгейде мына интенциялар қосымша беріледі.

Сұхбаттасушымен сөйлеу актісіне қатысып, ақпарат алмасуға бағытталған ниеттер (интенциялар):

- коммуникацияға түсу (*әлеуметтік-тұрмыстық, қоғамдық-әлеуметтік, қоғамдық-саяси, ресми-іскери және кәсіби, ғылыми-өндірістік, мәдени салаларға қатысты жағдаяттардың барлығында*);

- ақпарат алмасуға бағытталған ниет барысында сөйлеу әдеби формаларын кез келген жағдаятқа сәйкес қолданып, пікірін, эмоциясын

білдіру және осы мақсатта қолданылатын сөздердің лингво-мәдени мазмұнын түсіну;

- қатысым үдерісіне еркін түрде араласу және өз кәсібі мен мамандығына, лауазымы мен қызметіне байланысты лексикалық-грамматикалық бірліктерді (оның ішінде, әсіресе, өз мамандығына қатысты терминдерді, сондай-ақ, бейнелі сөз орамдарын) сұхбат барысында дұрыс қолдана білу.

Сұхбаттасушыға коммуникативтік ықпал жасауға бағытталған реттеуші ниеттер:

Әлеуметтік-тұрмыстық, қоғамдық-әлеуметтік, қоғамдық-саяси, ресми-іскери және кәсіби, ғылыми-өндірістік, мәдени салаларға қатысты жағдаяттарда коммуникативтік актіге қатысатын барлық тарапқа өз пікірін еркін жеткізе алу, өз ойын логикалық түрде дәлелдеу, әртүрлі репликалар арқылы реакция жасау, қорыту және т.б. үшін реттеуші-ықпал етуші формаларын қолдана білу.

Бағалау-эмоциялық ниеттер (*іс-қимыл, оқиға, зат, адамдарға көзқарасты, қатынасты*) ұстанымды бағалау, сыни тұрғыдан қарау, пікір білдіру):

Әлеуметтік-тұрмыстық, қоғамдық-әлеуметтік, қоғамдық-саяси, ресми-іскери және кәсіби, ғылыми-өндірістік, мәдени салаларға қатысты жағдаяттарда коммуникативтік қарым-қатынастар үшін қажетті бағалау, (іс-қимылдың, оқиғаның немесе заттың артықшылығын/кемшілігін көрсету, жағымды/жағымсыз әрекетке баға беру; оқылған, тыңдалған, көрген ақпаратқа қызығушылық таныту; болжам жасау, оны растау немесе жоққа шығару; есту, оқу, көру арқылы алынған мәліметке баға беру, сараптау, сыни пікір білдіру).

Коммуникативтік-ақпараттық және ақпараттық-сипаттамалық ниеттер:

- қоғам өмірі, кәсіби, ресми, саяси, қоғамдық-әлеуметтік, ғылыми-өндірістік, мәдени салалар бойынша орындалатын/орындалған іс-әрекет туралы нақты ақпарат беру және ақпарат алу;

- қажетті білік-дағдылар (*өзі білетін ақпараттар мен мәліметтер бойынша пікір алмасу, сыни көзқарас білдіру, қорытынды жасау, баяндау, мазмұнын айту, түсіндіру, дәлелдеу, толықтыру, түзетулер енгізу, ұсыныс жасау; оқиға мен кейіпкерге сипаттама және мінездеме беру; іс-әрекеттің орны мен мезгілін, себебін, мақсатын нақтылау; қалау, қажеттілік, ықтималдық және эмоциялық күй-қалыпты жеткізу формалары*).

Сөйлеу әдеби формулалары және олардың варианттары мен лингво-мәдени ерекшеліктері:

- ресми/бейресми танысу кезінде;
- амандасқанда, қоштасқанда;

- алғыс айту, тілек білдіру, кешірім сұрау кезінде;
- өтініш айтқанда;
- кеңес беру, ұсыныс жасау кезінде;
- келісу/келіспеу, қарсылық білдіру/бас тартуда;
- ресми/бейресми шақыру және құттықтау кезінде;
- сөзді/сұхбатты бастау/аяқтау кезінде;
- таңдану/қуану, күдіктену, өкіну, сенім/сенімсіздік білдіру жағдайында;
- өзіне назар аударту немесе айтылған тілекке реакция жасауда;
- ресми-іскери коммуникативтік акт кезінде қолданылатын сөйлеу әдеби формулалары мен олардың лингвомәдени мазмұндағы нұсқалары.

5.1.2 Коммуникативтік жағдаяттар:

- қоғамдық және өндіріс орындары, ресми мекемелер мен ұйымдар (*қоғамдық-әлеуметтік, қоғамдық-саяси, ресми-іскери және кәсіби, ғылыми-өндірістік, мәдени салалар*);
- жалпы адамзаттық өзекті мәселелер;
- ресми-іскери және кәсіби сала.

5.1.3 Қатысым тақырыптары:

- экономика, саясат, экология, білім, ғылым, денсаулық;
- жеке тұлға және оның қоғамдағы орны (*қоғам қайраткері, оның қасиеттері мен қоғамдағы орны, жалпы адамзаттық құндылықтар*);
- ғылыми-көпшілікке арналған мәтіндер (*ғылыми және ғылыми көпшілік мазмұндағы ауызша және жазбаша пікір, мақала, хабарлама, баяндама, аннотация/реферат, анықтама; ресми және кәсіби қарым-қатынастарға қатысты құжаттар*);
- мемлекет және қоғам (*мемлекет саясаты, қоғам қайраткерлері, білім және ғылым, өнер мен мәдениет, экономика, шаруашылық, экология, ақпараттық технологиялар және т.б.*);
- елтаным (*ел, тарих, география, экономика, табиғат, экология, халық, мемлекет, қоғам және қоғамдық өмір, мәдениет, ғылым*);
- жаһандану және өркениет (*ғаламдық өзекті мәселелер*).

5.1.4 Сөйлеу әрекетінің түрлеріне қойылатын талаптар

5.1.4.1 Тыңдалым

Тіл қолданушы жоғары деңгейге арналған ғылыми-көпшілік мазмұндағы саяси-экономикалық, саяси-әлеуметтік, саяси-мәдени, ғылыми-өндірістік, мәдени тақырыптардағы кәсіби бағдарлы түпнұсқа мәтіндерді тыңдап, жақсы түсінеді, толықтырады, сараптайды, сыни көзқарас білдіреді. Өртүрлі коммуникативтік жағдаяттарда айтылған күрделі ойды түсіне алады.

Күнделікті оқиғалар туралы, саяси-экономикалық, саяси-әлеуметтік, саяси-мәдени салаларға және кәсіби қызметке, жалпы адамзаттық өзекті

<p>мәселелерге байланысты ақпараттық-коммуникациялық технологиялар арқылы тыңдалған қазақтілді ұлт өкілінің табиғи сөйлеу қарқынында айтылған материалдарды жақсы түсінеді. Мәтіннің мағыналық бөліктерінен негізгі ақпаратты алады; алынған ақпарат бойынша әңгіме-сұхбат, пікірталас ұйымдастырып, оған белсене араласады. Тыңдалған мәтіндердегі жекелеген фактілерге қатысты өз пікірін айтады және толықтырады.</p>	
Диалог	Тіл қолданушы күнделікті өмірде, қоғам өмірінде, қызмет саласында кез келген тақырып бойынша сұхбаттарға қатысады; сұхбат үдерісіне белсенді араласады, ойды жалғастырады, пікірталас ұйымдастырып, өз пікірін білдіреді, сараптайды, қорытады.
Мазмұны	әлеуметтік-тұрмыстық, қоғамдық-әлеуметтік, қоғамдық-саяси, ресми-іскери және кәсіби, ғылыми-өндірістік, мәдени салалардағы өзекті тақырыптар, монолог, полилог, диалог, ресми және бейресми әңгіме түріндегі ақпараттар
Көлемі	25-30 тілдесім
Сөйлеу қарқыны	минутына 220-250 сөз
Тыңдалуы	1 рет
Монолог	Тіл қолданушы кез келген тақырыптағы монологтердің мазмұнын, олардағы негізгі ойды, әрбір бөліктегі басты және қосымша ақпаратты толыққанды түсінеді.
Мазмұны	әлеуметтік-тұрмыстық, қоғамдық-әлеуметтік, қоғамдық-саяси, ресми-іскери және кәсіби, ғылыми-өндірістік, мәдени салалардағы қатысым үшін өзекті тақырыптар
Мәтін түрі	хабарлау, сипаттау және баяндау, аралас мәтіндер. Мәтіндер жоғары деңгейге сәйкес лексикалық-грамматикалық материалдар, осы деңгей үшін ұсынылатын кәсіби және тар аяда қолданылатын бейнелі сөз орамдары бар, ресми-ақпараттық, ғылыми-көпшілік мазмұндағы түпнұсқа мәтіндер және көркем, публицистикалық (деректі) шығармалардың үзінділері
Мәтін көлемі	220-300 сөз
Сөйлеу қарқыны	минутына 200-220 буын
Тыңдалуы	1 рет
Таныс емес сөздер көлемі	5-10%
5.1.4.2 Оқылым	
Тіл қолданушы жоғары деңгейге арналған танымдық, жағдаяттық, кәсіби мазмұндағы мәтіндерді оқып, басты және қосымша ақпараттарды ажырата	

алады; негізгі идеясын түсініп, тақырыбын белгілейді; басты ақпаратты, фактілік ақпаратты ажыратады және аса маңызды фактілерді топтай алады; ақпарат мазмұнын бағалайды, қорытынды жасайды, сараптайды, сыни көзқарас білдіреді.	
Оқу түрі	танысып оқу, зерттеп оқу, ізденіп оқу
Мәтін түрі	ресми/бейресми сипаттау, баяндау және пайымдау элементтері бар, ресми-ақпараттық, ғылыми-көпшілік және кәсіби, ғылыми-өндірістік, мәдени мазмұндағы көлемі әртүрлі түпнұсқа мәтіндер; деректі және көркем публицистикалық шығармалардың үзінділері; ресми және кәсіби қарым-қатынастарға қатысты құжаттар; диалогтер, полилогтер.
Мазмұны	әлеуметтік-тұрмыстық, қоғамдық-әлеуметтік, қоғамдық-саяси, мәдени-әлеуметтік, ресми-іскери және кәсіби, ғылыми-өндірістік салалардағы қатысым үшін өзекті тақырыптар
Мәтін көлемі	300-350 сөз
Таныс емес сөздер көлемі	10%
5.1.4.3 Жазылым	
Тіл қолданушы таңдаған жанрының шарттарына сәйкес кез келген тақырыпта күрделі құрылымдарды пайдалана отырып, жүйеленген көлемді мәтіндерді құрастыра алады. Өзекті мәселелерді анық және нақты, сыни тұрғыдан сипаттай алады. Продуктивті мәтіндерді құрастырады. Зерттеп, танысып оқыған мәтіннің мазмұны бойынша эссе, шығарма, сондай-ақ қызметтік хаттар жаза алады. Оқыған кітабына, ғылыми еңбектерге пікір, аңдатпа, тезис жаза алады. Тіл үйренуші жоғары деңгейге арналған лексика-грамматикалық материалдарды сауатты қолдану арқылы естіген/тыңдаған ақпаратты толық мазмұндап және кеңейтіп жазады; супрессиялық/компрессиялық әдістер арқылы осы ақпарат бойынша қысқаша аннотация немесе осы ақпараттың ықшамдалған мазмұнын жаза алады; ақпаратқа өз пікірін, бағалауын жазба түрде қосады; ресми-іскери салалардағы және кәсіби мен қызметіне қатысты күрделі құжаттарды (хаттама, анықтама, нұсқаухат, сенімхат, кепілхат, есеп, баянат, ілеспехат, жолдаухат, жылдық жоспар, ақпараттық-талдау анықтамалары, нақты мәселеге қатысты ұсыныстар), ғылыми-көпшілік мазмұндағы мақалалар, хабарламалар мен олардың тезистерін жаза алады.	
Мәтін түрі	баяндау, сипаттау және пайымдау элементтері бар аралас мәтіндер; түпнұсқа мәтіндер
Мазмұны	әлеуметтік-тұрмыстық, қоғамдық-әлеуметтік, қоғамдық-саяси, ресми-іскери және кәсіби, ғылыми-өндірістік, мәдени салалардағы өзекті тақырыптар, монолог, полилог, диалог, ресми және бейресми әңгіме түріндегі ақпараттар
Мәтін көлемі	220-250 сөз

5.1.4.4 Айтылым	
Диалог	<ul style="list-style-type: none"> - диалог құрылымына тән ерекшеліктерді сақтай отырып, диалогке, құрамында бірнеше адам немесе адамдар тобы бар сұхбатқа жағдаяттың тақырыбы мен коммуникативтік мақсатына қарай алдын ала дайындықсыз еркін қатысады; - сұхбат барысында екінші жақтың коммуникативтік мақсатын және айтылған репликасын тез түсініп, оған репликаларды қолдану арқылы дәйек/дәлелдемелер бере алады; - сұхбаттың бастамашысы, оның жетекшісі әрі қорытындылаушысы бола алады. <p>Тіл қолданушының сұхбат барысында сөйлеу құрылымдарында қолданған сөздік қоры мен грамматикалық бірліктері/құрылымдары қазіргі қазақ тілінің нормаларына және сөйлеу этикетінің нормаларына сәйкес.</p>
Монолог	<ul style="list-style-type: none"> - осы деңгейге сәйкес келетін тақырыптар бойынша бағалау, пайымдау, қорыту элементтері бар толыққанды монолог құрастырып, оның мазмұнын кеңейтіп, толықтырып, ықшамдап баяндай алады; - оқылған немесе тыңдалған мәтін негізінде коммуникативтік мақсат-ниеті айқындалған продуктивті сипаттағы монолог құрастырып, ондағы факт, оқиға, әрекеттерге көзқарасын, бағасын, сыни пікірін, эмоциясын білдіре алады; - белгілі бір коммуникативтік жағдаятқа қарай өз ойын әртүрлі мағыналық реңкпен бере алады, жоғарғы деңгейге сәйкес тілдік құралдарды пайдалана отырып, өз ойын жылдам, еркін, дәйекті түрде жеткізеді; - өз ойын логикалық жүйеде құрастырады және маңызды ақпаратқа тыңдаушының назарын аударта алады.
Айтылым көлемі	20-25 сөйлем
Мәтін түрі	баяндау, сипаттау, пайымдау элементтері бар аралас мәтін түрі; жоғары деңгейге сәйкес лексикалық-грамматикалық материалдар, кәсіби терминдер, бейнелі сөз орамдары қамтылған түпнұсқа мәтіндер
Мәтін көлемі	220-250 сөз

6 Тілдік құзыреттіліктің мазмұны

Тіл қолданушының жоғары деңгейдегі тілдік құзыреттілігі тілді меңгерудің бұған дейінгі деңгейлеріне арналған фонетикалық, лексикалық-грамматикалық, функционалды-семантикалық тілдік бірліктерді еркін меңгеруі және оларды нақты коммуникативтік жағдаяттарда орфографиялық

және орфоэпиялық нормаларды толық сақтай отырып, алдын ала дайындықсыз қолдана алуы арқылы қалыптасады.

Тілдік құзыреттіліктің фонетика, сөзжасам, морфология, синтаксис және лексика салалары бойынша мазмұны төмендегі №2-кестеде берілген.

№2-кесте

Тіл білімінің салалары	Мазмұны
Фонетика	Сөздің, сөз тіркесі мен фразалардың, жай сөйлемдер мен құрмалас сөйлемдердің айтылу ырғағындағы, интонациясындағы, екпініндегі табиғи заңдылықтар. Ықпал. Емле: күрделі сөздердің (біріккен сөз, қос сөз, номенклатуралық күрделі атаулар, атаулық тіркестер, қысқарған сөздер) жазылуы; тыныс белгілері.
Сөзжасам. Морфология	<p>Сөзжасам тәсілдері. Күрделі сөздер (біріккен сөз, қос сөз, номенклатуралық күрделі атаулар, атаулық тіркестер, қысқарған сөздер). Күрделі етістіктер.</p> <p>Зат есім. Басқа сөз таптарының заттануы</p> <ul style="list-style-type: none"> - лексика-семантикалық топтары: деректі/дерексіз зат есім, жинақтау (<i>жан-жануар, ағайын-туыс</i>) зат есімдері, күрделі сөздер және атаулық тіркестер, күрделі номенклатуралық атаулар (<i>Қазақстан Республикасының Парламенті</i>). - түбір сөздердің, күрделі сөздердің, атаулық тіркестердің тәуелденуі, жіктелуі, септелуі/тәуелдене септелуі (оңаша және ортақ тәуелденуі). <p>Сын есім</p> <p>Сын есімнің түрлері: сапалық (<i>әсем, күлгін, қатал, көтеріңкі</i>) және қатыстық (<i>көрікті, беделді, бойшаң</i>) сын есімдер. Сын есімнің орын тәртібі: анықталатын сөздің алдында тұрады (<i>әдепті бала, өнерпаз адам</i>).</p> <p>Сын есімнің шырайлары. Салыстырмалы шырай (<i>үлкен+деу; жақсы+рақ</i>). Күшейтпелі шырай (<i>аппақ, аса құрметті</i>). Сын есімнің құрамы: жалаң және күрделі сын есімдер (<i>жомарт, абыройлы, ұзын бойлы, ақкөңіл</i>). Сын есімдердің заттануы (<i>Талаптыға нұр жауар; Үлкендер төрге отырады; Білекті бірді жығады, білімді мыңды жығады. Жақсыдан шарапат</i>).</p> <p>Сан есім</p> <p>Лексика-семантикалық жағынан сандық ұғымды білдіретін квантор сөздер: <i>жалғыз, біреу, жарты, жарым, егіз, қос, сыңар, ширек</i>.</p>

Халықтық өлшемдер: *қарыс, сүйем, елі, құлаш, шөкім, шымышым, уыс, табан;*

Сан ұғымын білдіретін фразеологизмдер: *ат басындай алтын, теңіздегі тамшыдай, екі аттам жер, жеті қабат жер асты, қызға қырық үйден тыйым т.б.*

Жалқылық/жекелік ұғымды білдіретін халықтық сөздер: *жалғыздың үні шықпас, жапандағы жалғыз үй, жар дегенде жалғызым, бір түйір т.б.*

Көптік ұғымды білдіретін сөздер: *халық, топ, үйме, табын т.б.*

Есімдік

Өздік есімдік, жалпылау есімдіктері, белгісіздік есімдіктері, болымсыздық есімдіктері, есімдіктердің кейбір түрлерінің септелу, тәуелдену, жіктелу ерекшеліктері (*мынау, мынаның, мынаған, мынаны, мынада, мынадан, мынамен; Сіз қайдансыз? Бұл – менмін; бәріміз, ешкімнің, ешкімге, біреуге, біреуден*).

Етістік

Қимылдың өту сипаты.

- қимылдың басталуы (*-уға/-уге, -а/-е/-й*);
- қимылдың жалғасуы (*-ет, -а/-е/-й*);
- қимылдың аяқталуы (*-ет, -ып/-іп/-п, -қал/-кел*).

Етістіктің шақ формалары. Тұйық етістік/қимыл есімі. Мағыналары және ерекшеліктері: *менің оқу+ым; оқу+ға кетті; Аханов оқу+лары басталды; оқу+шы*. Қалып етістіктердің қолданылу ерекшеліктері (*тыңдап отыр; ауырып жүр; демалып жатыр; күтіп тұр*).

Етістіктің болымсыз түрі. Бұйыру, талап ету, қалау, өтініш формалары. Қалау рай (*барғың келді – барғың келеді*). Шартты рай. Шартты рай формаларының семантикалық – синтаксистік потенциалы: мезгілдік мағына (*демалысқа шықсам, ауылға барамын; ойыма алсам, сағынамын*); себептік мағына (*конференция болмаса, біз кездеспес едік*); қарсылықты мағына (*жас болса да, тәжірибесі мол маман*); мақсат мағына (*қосымша қаржы сұраймын десең, негіздемесін дайында*); салыстыру мағынасы (*біреу асырып айтса, біреу жасырып айтады*).

Көсемше: *-ып/-іп, -п; -а/-е, -й; -ғалы/-гелі* (*тыңдап отыр; айта жатар; жүргелі тұр*).

Есімшенің *-ар/-ер, -р* формасы және оның функционалды-семантикалық ерекшеліктері: мезгілдік мағына, күмән, мөлшер, тездік (*келерде хабарлас; барар-бармасын білмеймін; болар-болмас жұмыс; кірер-кірместен сөйлей*

жөнелді). Есімшенің заттануы, адъективтенуі (тапсырылған жұмыс; айтылатын сөз; Шетел тілін білетіндер жақсы жұмыс таба алады. Көп жасағаннан емес, көп көргеннен сұра.).

Етістіктің аналитикалық формалары. Көмекші етістіктер (айта бастады; бере салды, оқып шық, кетіп қалды, кіріп шықты, сөйлеп бара жатыр, айта жатады, салып жібер).

Етіс және оның түрлері: ырықсыз етіс, ортақ етіс, өздік етіс, өзгелік етіс.

Құранды етістіктер (қызмет ету, қамқор болу, түк етпеу, іске асыру, талап ету).

Де/деп, еді/екен, болып/боп көмекші етістіктері.

-уда -уде формасы (жүргізілуде, жүзеге асырылуда)

Үстеу

Үстеудің мағыналық топтары: мезгіл үстеу (биыл, былтыр, күндіз, жаздыгүні, күні бойы, кешқұрым, ымырт), мекен үстеу (жоғары, төмен, алыс, жақын, тысқары, сыртта, ілгері), сын-бейне үстеу (зорға, бірден, астыртын); мөлшер үстеу (біраз, едәуір, қыруар, бірлі-жарым, соншалық).

Шылау

Септеуліктердің мағыналық топтары: мезгіл мағыналы, себеп мағыналы, қарсылықты мағыналы, мақсат мағыналы, объект, ойлау мағыналы, бірге/ қатарластық мағыналы, анықтау мағыналы, кеңістік мағыналы септеуліктер. Жалғаулықтардың мағыналық топтары: ыңғайластық, қарсылықты, талғаулықты, себеп-салдарлы, шарттық қатынастарды білдіретін жалғаулықтар. Демеуліктердің мағыналық топтары: сұраулық, күшейткіш, шектік, болжалдық, нақтылау мәнді.

Көмекші сөздер

Зат есімдермен тіркесетін көмекші есімдердің тәуелдене септелуі (қаланың сырты; қаланың сырты-ның, қаланың сырты-на, қаланың сырты-н, қаланың сырты-нда, қаланың сырты-нан, қаланың сырты-мен).

Модаль сөздер

Модаль сөздердің мағынасы. Сөйлеушінің ақпараттың мазмұнына қарым-қатынасы (керек, қажет, әрине, мүмкін, шынында, шамасы, шығар, бәлкім, бар, жоқ, сияқты, тәрізді, секілді, меніңше, біріншіден). Модаль сөздердің

	<p>кейбір түрлерінің жіктелуі, септелуі (<i>сіз бізге керексіз; дүкенде керектің бәрі бар; қажетіме жаратамын</i>).</p> <p>Модальділік мағынаның берілуі. Болжалдық модальділігі (<i>-ған екен, -ыпты/іпті, шығар, -ған сияқты т.б.</i>).</p> <p>Міндеттілік модальділігі (<i>-уға міндетті, -уға тиіс</i>).</p> <p>Қажеттілік модальділігі (<i>-у қажет, -у керек</i>). Қалау модальділігі (<i>-ғы кел</i>). Тілек модальділігі (<i>-са игі еді, -са екен</i>).</p> <p>Одағай Көңіл-күй, императивтік ишара одағайлары. Одағайлардың грамматикалық, мағыналық және интонациялық ерекшеліктері.</p> <p>Еліктеуіш сөздер Бейнелеуіш сөздер (<i>жалт қарады, былт ете түсті</i>), еліктеуіш сөздер (<i>тарс етті, сылқ-сылқ күлді</i>).</p> <p>Еліктеуіш сөздерден зат есімдердің жасалуы (<i>тарс+ыл, гүрс+іл</i>).</p> <p>Еліктеуіш сөздерден етістіктердің жасалуы (<i>аю қорбаңдады, мылтық тарсылдады</i>).</p>
<p>Стилистика</p>	<p>-публицистикалық стильдің лексикалық, грамматикалық ерекшеліктерін түсіну, өз ойын жеткізуде оларды пайдалану;</p> <p>-ресми-іскери және ғылыми стильдердің құрылымын стандартты меңгеру, жазба жұмыстарында сауатты пайдалану;</p> <p>- көркем әдебиет стилінің лексикалық ерекшеліктерін, сөз қолданысының функцияларын түсіну.</p>
<p>Синтаксис</p>	<p>Сөз тіркесі Атрибутивті, объектілі сөз тіркестері (<i>қымбат білезік, былтырғы жылы, жауабын айтты, пікірімен келісті, оқуға түсті</i>). Еркін және тұрақты сөз тіркесі. Сөздердің синтаксистік байланысы.</p> <p>Жай сөйлем түрлері Хабарлы сөйлем; сұраулы сөйлем; бұйрық мәнді сөйлем; болымсыз сөйлем; жалаң және жайылма сөйлем; жақты және жақсыз сөйлем, толымды және толымсыз сөйлем. Сөйлем мүшелері. Айқындауыш мүше. Сөйлемнің бірыңғай мүшелері. Жай сөйлемдегі сөздердің орын тәртібі. Бастауыш пен баяндауыштың орын тәртібі (<i>Мейрамбек еңбек демалысына шықты</i>). Анықтайтын, нақтылайтын сөздердің орын тәртібі (<i>Білімді адамды бәрі құрметтейді. Аружан бес жүз сексен үшінші пойызға отырды. Біздің</i></p>

	<p><i>қаланың сыртында қалың орман бар).</i></p> <p>Құрмалас сөйлемдер Салалас құрмалас сөйлем және оның түрлері. Сабақтас құрмалас сөйлем және оның түрлері. Құрмалас сөйлемдерде қолданылатын жалғаулықтар. Құрмалас сөйлемнің айтылуындағы дауыс ырғағы. Салалас құрмалас сөйлемдер: - салыстырмалы мәнді құрылымдар (<i>да, де, әрі, қарағанда, салыстырғанда, қалай, солай, қанша, сонша</i>); - түсіндірмелі салалас (<i>сондай, соншалық, мұншалық</i>). Сабақтас құрмалас сөйлемдер: - мезгіл бағыныңқы сабақтас (<i>ған/ген, да/де</i>); - қимыл-сын (<i>-ып/-іп</i>); - себеп бағыныңқы (<i>-дықтан/-діктен</i>); - мақсат бағыныңқы (<i>-у + үшін</i>); - шартты бағыныңқы (<i>-са/-се</i>); - қарсылықты (<i>-са + да /-се + де, -қан/-кен, -ған/-ген+мен</i>).</p> <p>Құрмалас сөйлемдердің логикалық, мағыналық қатынас түрлері: - предикаттық қатынас (<i>келгенің жақсы болды</i>); - объектілік қатынас (<i>Тапсырманы жауапты орындайды</i>); - анықтауыштық қатынас (<i>Алтын сағат сыйлады</i>); - кеңістіктік қатынас (<i>Ержанның кабинеті төртінші қабатта орналасқан</i>); - мезгілдік қатынас (<i>Түске қарай жаңбыр жауды</i>); - себеп-салдарлық қатынас (<i>Тұман болғандықтан, ұшақ ұшады</i>); - салыстырмалы қатынас; - шарттық қатынас; қарсылықты қатынас</p> <p>Төл сөз. Төлеу сөз. Төл сөзді төлеу сөзге айналдыру амалдары.</p>
<p>Мәтін</p>	<p>Мәтін лингвистикасы: - тезис-сөйлем құра білу; - абзац құру, сөйлемдер арасындағы мағыналық байланыстарды білу; - мағыналық бөліктерді байланыстыратын сөздер (<i>мәселеге назар аудару, соның ішінде, соған қарамастан, соған сәйкес, сонымен байланысты, бірақ, дегенмен, әйткенмен, біріншіден, екіншіден, үшіншіден, енді, ендігі ретте, қорыта айтқанда, демек</i>).</p>
	<p>Әлеуметтік-тұрмыстық, әлеуметтік-мәдени, қоғамдық-</p>

Лексика	<p>саяси, қоғамдық-мәдени, ғылыми-өндірістік, мәдени салаларда қолданылатын сөздер, терминдер, кәсіби сөздер, тұрақты тіркестер, мәндел және қарсы мәндел сөздер, омоним, түрлік және тектік атаулар, топонимдер.</p> <p>Жоғары деңгейдің лексикалық минимумы – 5000 тілдік бірлік шамасын құрайды. Бұл сөздердің нақты бір бөлігі заттың атын білдіретін сөздер (30%), қимылды білдіретін сөздер (30%) және зат пен қимылдың сынын білдіретін сөздер – үстеулер, сын есімдер (30%), қалған бөлігі - есім сөздер орнына жұмсалатын есімдіктер, көмекші сөздер.</p>
----------------	--

А қосымшасы
(ақпараттық)

Сертификат үлгісі

Серия	СЕРТИФИКАТ	№ 1484854
Қазақ тілін меңгеру деңгейін бағалау жүйесі - ҚАЗТЕСТ		
Қазақ тілін меңгерудің коммуникативтік тілдік құзыреттіліктері бойынша Жоғары (С1) деңгейін меңгергендігін және тест бөліктерінен мынадай нәтижелер көрсеткендігін растайды.		
Бөліктер Дұрыс жауаптардың пайыздық көрсеткіші		
1. Тыңдалым (30 тапсырма)		<u>22 балл (73,3 %)</u>
2. Лексика-грамматика (70 тапсырма)		<u>68 балл (97,1 %)</u>
3. Оқылым (50 тапсырма)		<u>44 балл (88 %)</u>
4. Жазылым (3 тапсырма)		<u>46 балл (92 %)</u>
Барлығы		<u>180 балл (90 %)</u>
Ұлттық тестілеу орталығының өкілі: _____ 2015 жыл, 8 қазан		

Астана, 68-Зан, №044-13

Б қосымшасы (ақпараттық)

Мемлекеттік тілді біліктілік талаптарына сәйкес жоғары деңгейде менгеруі абзал кәсіптердің, мамандықтардың және лауазымдардың тізбесі

МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТКЕРЛЕР:

1) А-2, В-3, В-4, С-2, С-3, С-4, С-О-1, С-О-2, С-О-3, С-О-4, С-Р-1, С-Р-2, С-Р-3, D-2, D-3, D-O-1, D-O-2, D-O-3, Е-2, Е-3, Е-Р-2, С-ТК-2, С-ТК-3, С-ТКО-4, С-ТКО-5 санаттарындағы мемлекеттік қызметкерлер, барлық дәрежедегі (республикалық, облыстық, қалалық) көлік департаменттері, басқарма басшылары және олардың орынбасарлары, көліктік бақылау комитетінің өңіраралық басқармаларының басшылары және олардың орынбасарлары, қоршаған ортаны қорғау саласы уәкілетті органдарының департаменттері, басқарма басшыларының және олардың орынбасарлары, қоршаған ортаны қорғау және орнықты даму функцияларын орындайтын басшылары, түрлі дәрежедегі (облыстық, аудандық, қалалық) туризм және спорт департаменттері, басқарма басшылары және олардың орынбасарлары, энергетика, атомдық энергетика және минералды ресурстар саласы департамент, басқарма басшылары және олардың орынбасарлары;

2) құқық қорғау органдары:

С-FP-6, С-FP-5, С-FP-4, С-FP-3, С-FP-2, С-FPO-6, С-FPO-5, С-FPO-4, С-FPO-3, С-FPO-2, С-FPU-5, С-FPU-4, С-FPU-3 санаттарындағы құқық қорғау органдары қызметкерлері;

құқықтық статистика және арнайы есепке алу комитеті төрағасының орынбасары, Бас прокурордың ерекше тапсырмалар бойынша аға көмекшісі, Бас прокурордың аға көмекшісі, Бас прокуратураның департамент бастығының орынбасары, қауіпсіздік басқармасының бастығы, құқықтық статистика және арнайы есепке алу бойынша басқарма бастығы, облыс прокурорының бірінші орынбасары, құқықтық статистика және арнайы есепке алу комитетінің аймақтық орган бастығы оның орынбасары, ірі қалалар мен аудандар прокуроры, Бас прокурордың кеңесшісі, көмекшісі, Бас прокуратура басқармасы бастығының орынбасары, бөлім бастығы, құқықтық статистика және арнайы есепке алу комитетінің бөлім бастығы, басқарманың, Бас прокуратура бөлімінің аға прокуроры, басқарма прокуроры, құқықтық статистика және арнайы есепке алу комитетінің аға прокуроры, құқықтық статистика және арнайы есепке алу комитеті бөлімінің басқарма прокуроры, облыстық прокуратураның басқарма бастығы, басқарма бастығының орынбасары, облыстық прокуратурасының өзіндік жұмыс бөлімінің бастығы, құқықтық статистика және арнайы есепке алу комитеті аймақтық органның бөлімше бастығы, облыс прокурорының аға көмекшісі, қала, аудан прокуроры, ірі қала, аудан прокурорының орынбасары;

ішкі істер департаменттерінің бастығы және оның орынбасарлары, әртүрлі дәрежедегі ішкі істер органдарының (облыстық, қалалық, аудандық)

бастықтары және олардың орынбасарлары, көші-қон полициясы бөлімдерінің басшылары және олардың орынбасарлары, барлық деңгейлердегі ішкі істер департаменттері құрылымдық бөліністерінің басшылары және олардың орынбасарлары, жол полициясы басқармаларының ведомстволық ұйымдарының басшылары және олардың орынбасарлары, әртүрлі деңгейдегі уақытша ұстау изоляторларының басшылары және олардың орынбасарлары, тыңдаушылардың алғашқы даярлықтарының басшылары мен олардың орынбасарлары, қылмыстық-атқару жүйесі комитетінің департамент, басқарма басшылары және олардың орынбасарлары, қабылдау-тарату бөлімдерінің басшылары және олардың орынбасарлары, түрлі дәрежедегі тергеу изоляторларының басшылары және олардың орынбасарлары, ішкі істер органдары госпитальдерінің басшылары және олардың орынбасарлары, сондай-ақ басқарумен, кадрлық қамтамасыз етумен, тапсырмалардың және шешімдердің жобаларын әзірлеумен байланысты ішкі істер органдарының басшылары, бастықтары және олардың орынбасарлары;

Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрлігінің барлық құрылымдық бөлімшелері, аумақтық органдары мен ведомствоаралық бағынысты ұйымдардың (комитет, департамент, мемлекеттік мекеме, штаб, республикалық мемлекеттік кәсіпорыны) бастықтары, директорлары және олардың орынбасарлары, өртке қарсы қызмет бөлімдерінің басқарма бастықтары және жалпы кадрлық қамтамасыз етуге қатысы бар, тапсырма, шешім жобасын әзірлейтін, лауазымы басқаруға байланысты қорғаныс саласы бойынша барлық жетекшілер, басшылар және олардың орынбасарлары.

ӘСКЕРИ ҚЫЗМЕТШІЛЕР:

1) Қазақстан Республикасы Қарулы күштерінің және басқа әскерлер мен әскери құрылымдардың жоғары офицерлер құрамы:

Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігі мен Штабтар басшылықтары, Комитет департаменттері, бас басқармалардың, басқармалардың, Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің түрлері мен тектерінің бас қолбасшылықтарының, өңірлік қолбасшылықтардың, Қорғаныс министрлігіне бағынысты барлық мемлекеттік мекемелердің (әскери бөлім командирлері), Қорғаныс істері жөніндегі департаменттердің (басқармалар, бөлімдер), жоғары әскери оқу орындарының жоғары офицерлер құрамы мен басшылық лауазымдағы қызметшілері;

2) Қазақстан Республикасы ұлттық қауіпсіздік органдарының С-NSA-4, С-NSA-5, С-NSA-6, С-NSB-5 С-NSB-6, С-NSB-7, С-NSB-8, С-NSC-5, С-NSC-7, С-NSE-5, С-NSE-6, С-NSE-7, С-NSE-8, С-NSD-5, С-NSD-6, С-NSD-7, С-NSD-8, С-NSD-9, С-NSD-10, С-NSF-5, С-NSF-6, С-NSF-7, С-NSF-8, С-NSF-9, С-NSG-5, С-NSG-6, С-NSG-7, С-NSG-8, С-NSG-9, С-NSG-10 санаттарындағы әскери қызметшілері;

3) Қазақстан Республикасы ішкі істер органдарының Ішкі әскерлер комитеті Бас штабы бастығының орынбасарлары, басқарма бастықтары мен олардың орынбасарлары, Бас сержант, бөлім, бөлімше, қызмет бастықтары

мен офицерлері, командирлер және олардың орынбасарлары, басқарма офицерлері (кұрама), құрама сержанты және жалпы кадрлық қамтамасыз етуге қатысы бар, тапсырма шешім жобасын әзірлейтін, лауазымы басқаруға байланысты әскери қызметшілер;

4) Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрлігі әскери бөлімдерінің (басқарма, штаб) бастықтары.

АЗАМАТТЫҚ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕР:

1) G-4, G-5, G-6, G-7 санаттарындағы азаматтық қызметкерлер және азаматтық сала бойынша қызметі кадрлық қамтамасыз етуге қатысты, тапсырмалар мен шешімдер жобасын әзірлейтін, лауазымы басқарумен байланысты азаматтық ұйымдардың басшылары және олардың орынбасарлары:

жоғары оқу орындарының факультет декандары және олардың орынбасарлары, кафедра меңгерушілері, доценттері, кафедраның қазақ тілінде дәріс немесе практикалық сабақтар өткізетін оқытушылары, мектеп (лицей, гимназия, колледж) директорлары және олардың орынбасарлары, қазақ тілі мамандары, ғылыми-зерттеу, біліктілікті арттыру институттарының әдіскерлері, инспекторлары, білім және ғылым саласы құрылымдық бөлімдерінің инспекторлары, жетекші және бас мамандары; кәмелетке толмағандарды уақытша ұстау, бейімдеу және қайта тәрбиелеу орталықтарының басшылары және олардың орынбасарлары;

денсаулық сақтау, медицина, фармацевтика, санитарлық-эпидемиология, денсаулық сақтау саласындағы барлық құрылымдық бөлімдерінің бөлім меңгерушілері, түрлі дәрежедегі денсаулық сақтау саласы ұйымдары басшыларының орынбасарлары, қарттарға арналған үйлерінің, соғыс және еңбек ардагерлеріне арналған мекемелері басшыларының орынбасарлары, бас дәрігерлері, клиникалық зертханалық диагностика орталықтар басшыларының орынбасарлары, бас дәрігерлері, жалпы клиникалық зерттеулер, клиникалық биохимия, гематология, коагулология, цитология, генетика, молекулалық биология, бактериология, иммунология, изосерология, вирусология, микрология, паразитология, токсикология бөлімдері басшыларының орынбасарлары, бас дәрігерлері, әскери медициналық, сот-психиатриялық, сот-наркологиалық, элеуметтік-медициналық орталықтар басшыларының орынбасарлары, бас дәрігерлері, түрлі дәрежедегі емхана, аурухана, медициналық орталық, медициналық пунктердің бас дәрігерлері;

мемлекеттік республикалық, облыстық, аудандық театр, мұражай, кинотеатр, театралдық-концерттік ұйым басшылары және олардың орынбасарлары және жалпы кадрлық қамтамасыз етуге қатысы бар, тапсырма, шешім жобасын әзірлейтін, лауазымы басқаруға байланысты мәдениет саласы бойынша барлық жетекшілер, басшылар және олардың орынбасарлары;

облыстық, қалалық, аудандық телефон желісі, пошта, ақпараттық технологиялар және байланыс департаментінің басқарма басшылары және

олардың орынбасарлары, түрлі дәрежедегі телерадио ақпараттарын тарату ұйымдарының дикторлары, журналистері, бағдарлама жүргізушілері, спорттық комментаторлары, репортерлері, түрлі дәрежедегі қазақ тілді бұқаралық ақпарат құралдарының тілшілері, журналистері, репортерлері; түрлі дәрежедегі (қалалық, облыстық, аудандық) халыққа қызмет көрсету орталықтарының филиалдары, секторлары басшылары;

қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті орган қоршаған ортаны қорғау саласында жұмыстарды орындауға және қызметтерді көрсетуге аккредитацияланған немесе лицензияланған ұйымдардың басшысы және олардың орынбасарлары;

спорт мектептерінің олимпиадалық даярлау орталықтарының басшылары және олардың орынбасарлары, стадиондар мен спорт сарайларының басшылары;

электростансалар мен атом өнеркәсібі басшылары және олардың орынбасарлары; пайдалы қазбалар және минералды ресурстар өндіру бойынша шахта, карьерлер, лабораториялар, кен, кен-байыту комбинаттарының басшылары және олардың орынбасарлары.

ӨЗГЕ ДЕ САЛАЛАР ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІ:

1) Акциялары отыз бес және одан да көп пайызы (қатысу үлесі) мемлекеттік болып саналатын мемлекеттік холдингтардың, ұлттық компаниялардың, шаруашылық жүргізу құқығындағы мемлекеттік кәсіпорындардың, акционерлік қоғамдардың және жауапкершілігі шектеулі серіктестіктердің басқарма, филиал басшылары, департамент директорлары және олардың орынбасарлары;

2) екінші дәрежедегі банктер мен олардың филиалдарының, қор биржаларының, аудиторлық және сақтандыру компанияларының басшылары және олардың орынбасарлары;

3) адвокаттар Палатасының мүшелері, нотариустар Палатасының мүшелері;

4) халықаралық дәрежедегі туристік ұйымдардың басшылары және олардың орынбасарлары, жоғары санатты гидтері мен гид аудармашылары;

5) туризм саласы түрлі ұйымдары - демалыс үйлерінің, қонақ үйлер мен ресторандардың басшылары;

6) шаруа қожалықтары басшылары және олардың орынбасарлары; саяси партиялардың құрылымдық бөлімшелер жетекшілері.

7) халыққа қызмет көрсетумен байланысты жекеменшік кәсіп субъектілерінің жетекшілеріне және олардың орынбасарларына мемлекеттік тілді ортадан жоғары деңгейде меңгеру ұсынылады.

Библиография

- [1] Қазақстан Республикасының Конституциясы (7-бап).
- [2] Қазақстан Республикасы Президентінің 1997 жылдың 11 шілдедегі №151-1 жарлығымен бекітілген «Қазақстан Республикасындағы тілдер туралы» Қазақстан Республикасының Заңы.
- [3] Қазақстан Республикасы Президентінің 2011 жылдың 29 маусымдағы №110 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасында тілдерді дамыту мен қолданудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.
- [4] Государственный образовательный стандарт по русскому языку как иностранному. Третий уровень. Общее владение/Иванова Т.А. и др. – М. – СПб.: «Златоуст», 1999. – 44 с.
- [5] Қазақ тілін оқытудың талаптарын анықтайтын ҚР СТ 1926-2009, ҚР СТ 1928-2009, ҚР СТ 1929-2009, ҚР СТ 1925-2009, ҚР СТ 1927-2009 Қазақстан Республикасының мемлекеттік стандарттарына сәйкес Қазақ тілін оқытуға арналған типтік бағдарлама(қазақ тілін шет тілін немесе екінші тіл ретінде әдістемесі негізінде) Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі «Ұлттық тестілеу орталығы» РМҚК, 2012 ж.
- [6] Қазақ тілін жоғары деңгейде меңгерудің тақырыптық лексикалық минимумы, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі «Ұлттық тестілеу орталығы» РМҚК, 2011.
- [7] Еуропалық тілдік портфелі, «Златоуст», 2006.
- [8] Д.Х. Ақанова, А.М. Алдашева, З.К. Ахметжанова, Қ.Қ. Қадашева, Э.Д. Сүлейменова «Ресми-іскери қазақ тілі. Бірінші деңгей. Екінші деңгей. Үшінші деңгей». Оқу кешені. – Алматы қ., «Арман-ПВ» басылымы, 2002.
- [9] А. М. Алдашева «Қазақ тілі», 1998 ж.
- [10] З.С. Күзекова, Г.С. Пазылова, Е.К. Әбдірәсілов «Қазақ тілі. Тестілеу әдістемесі: көмекші құрал». – Астана, 2007.
- [11] З.С. Күзекова, Г.С. Пазылова, Е.К. Әбдірәсілов «ҚАЗАҚ ТІЛІ тестілеу теориясы мен практикасы: Көмекші құрал». – Алматы, «Құс Жолы», 2009.
- [12] З.С. Күзекова «Қазақ тілі практикумы. Грамматикалық жаттығулар», 2012 ж.
- [13] З.С. Күзекова «Қазақ тілі синтаксисі (функционалдық аспектіде)», 2015 ж.

ӘОЖ 811.512.122:81`37.046:006.354(574)

МСЖ 03.180

Түйінді сөздер: коммуникативтік құзыреттілік, тыңдалым, оқылым, жазылым, айтылым, лексикалық минимум

НАЦИОНАЛЬНЫЙ СТАНДАРТ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

**Коммуникативные языковые компетенции владения казахским языком
ВЫСОКИЙ УРОВЕНЬ
Общее владение**

СТ РК 1927-2015

Издание официальное

**Комитет технического регулирования и метрологии
Министерства по инвестициям и развитию
Республики Казахстан
(Госстандарт)**

Астана

Предисловие

1 РАЗРАБОТАН И ВНЕСЕН Республиканским государственным предприятием «Казахстанский институт стандартизации и сертификации» Комитета технического регулирования и метрологии Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан

2 УТВЕРЖДЕН И ВВЕДЕН В ДЕЙСТВИЕ Приказом Председателя Комитета технического регулирования и метрологии Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан от «24» ноября 2015 года № 236-од.

3 В настоящем стандарте реализованы нормы Конституции Республики Казахстан (статья 7); Закона Республики Казахстан «О языках в Республике Казахстан» от 11 июля 1997 года № 151-І; Закона Республики Казахстан «О ехническом регулировании» от 9 ноября 2004 года № 603-ІІ; «Государственной программы развития и функционирования языков в Республике Казахстан на 2011-2020 годы», утвержденной Указом Президента Республики Казахстан от 29 июня 2011 года № 110.

**4 СРОК ПЕРВОЙ ПРОВЕРКИ
ПЕРИОДИЧНОСТЬ ПРОВЕРКИ**

2022 год
5 лет

5 ВВЕДЕН ВЗАМЕН СТ РК 1927-2009 «Коммуникативные языковые компетенции владения казахским языком. Высокий уровень. Общее владение»

Информация об изменениях к настоящему стандарту публикуется в ежегодно издаваемом информационном указателе «Нормативные документы по стандартизации», а текст изменений и поправок – в ежемесячно издаваемых информационных указателях «Национальные стандарты». В случае пересмотра (замены) или отмены настоящего стандарта соответствующее уведомление будет опубликовано в ежемесячно издаваемом информационном указателе «Национальные стандарты»

Настоящий стандарт не может быть полностью или частично воспроизведен, тиражирован и распространен в качестве официального издания без разрешения Комитета технического регулирования и метрологии Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан

Содержание

1 Область применения	1
2 Нормативные ссылки	1
3 Термины и определения	2
4 Общая характеристика высокого уровня владения казахским языком	2
5 Содержание требований к высокому уровню владения казахским языком	6
5.1 Содержание коммуникативной компетенции	6
5.1.1 Речевые интенции	6
5.1.2 Коммуникативные ситуации	8
5.1.3 Тематика коммуникации	8
5.1.4 Требования к видам речевой деятельности	9
Аудирование	9
Чтение	10
Письмо	11
Говорение	12
5.2 Содержание языковой компетенции	13
Приложения	20
Библиография	25

Введение

Национальные стандарты, определяющие требования к коммуникативным языковым компетенциям владения казахским языком разработаны в соответствии с Конституцией Республики Казахстан (статьи 7, 93); Законом Республики Казахстан «О языках в Республике Казахстан» от 11 июля 1997 года № 151-І; Стратегическим планом развития Республики Казахстан до 2020 года, утвержденным Указом Президента Республики Казахстан от 1 февраля 2010 года № 922; Концепцией языковой политики в Республике Казахстан, одобренной распоряжением Президента Республики Казахстан от 4 ноября 1996 года №3186; Государственной программой развития и функционирования языков в Республике Казахстан на 2011-2020 годы, утвержденной Указом Президента Республики Казахстан от 29 июня 2011 года №110; основными направлениями Послания Президента Республики Казахстан «Стратегия «Казахстан – 2050»: «Бір халық – бір ел – бір тағдыр».

В указанных законодательных документах особое внимание уделяется проблемам совершенствования и стандартизации методик обучения государственному языку в качестве одной из главных задач гармоничной языковой политики и языковой структуры, обеспечивающей широкое употребление государственного языка. Действительно, обучение казахскому языку в последние годы повысилось на высокий уровень в качественном эквиваленте, а сознательность членов общества проявляется в спросе и стремлении к овладению казахским языком. Спрос и стремление, в большинстве своем, возникает из-за необходимости употребления казахского языка на государственной службе, в сфере обслуживания населения, образования. В Государственной программе развития и функционирования языков в Республике Казахстан на 2011-2020 годы указывается, что «доля сотрудников государственных организаций, получивших сертификат о знании государственного языка по программе «Казтест» к 2017 году должно составлять 50%, к 2020 году 100%». Данные задачи говорят о важной роли имиджа сотрудника, говорящего на государственном языке на пути к будущему страны, миру и согласию. Следовательно, для достижения таких показателей недостаточно лишь изучение государственному языку, необходим будет документ, оценивающий и определяющий результаты обучения и уровень владения языком.

При разработке Национальных стандартов, определяющих требования к коммуникативным языковым компетенциям владения казахским языком были изучены основные направления и содержание ведущих проектов мирового образования (Европейский стандарт), 6 уровней оценки владения языком приведены в соответствие с уровнями европейского стандарта. Так как в нашей стране казахскому языку присвоен статус государственного языка и от членов общества требуется свободное владение казахским языком в официальном и неофициальном языковом общении, в содержании и структуре Национальных стандартов полностью охвачены естественные,

лингво-культурные и стандартные закономерности и особенности казахского языка (от повседневной бытовой речи до особенностей официально-делового и художественно-литературного стилей), которые группируются на основе теории и практики научных методик в соответствии с требованиями обучения языку касательно содержания и уровней языка. Сертификат, выданный в качестве показателя полученных знаний и сформированности коммуникативных языковых компетенций каждого уровня, является конкретной оценкой обучаемого.

Национальные стандарты по своему содержанию и структуре предоставляют возможность определить и оценить на каком уровне обучаемый освоил казахский язык, а также степень сформированности коммуникативных языковых компетенций.

ВЫСОКИЙ УРОВЕНЬ

Общее владение

Дата введения 2017-01-01

1 Область применения

Настоящий стандарт устанавливает требования к:

- содержанию обучения казахскому языку как иностранному или как второму языку граждан в Республике Казахстан на высоком уровне;
- оценке высокого уровня владения казахским языком гражданами в Республике Казахстан;
- формированию коммуникативных языковых компетенций владения казахским языком высокого уровня;
- формированию тестовых заданий высокого уровня по системе оценки уровня владения казахским языком – КАЗТЕСТ.

Настоящий стандарт предназначен для применения организациями и учреждениями, занимающимися обучением казахскому языку как иностранному или как второму языку, оценкой уровня владения казахским языком гражданами в Республике Казахстан, другими физическими и юридическими лицами Республики Казахстан независимо от организационно-правовых форм и подчиненности, осуществляющими свою деятельность на территории Республики Казахстан и участвующими в видах деятельности по обучению государственному языку и оценке уровня владения казахским языком гражданами в Республике Казахстан.

2 Нормативные ссылки

Для применения настоящего стандарта необходим следующий ссылочный нормативный документ:

СТ РК 1926-2015* Коммуникативные языковые компетенции владения казахским языком. Элементарный уровень. Общее владение.

ПРИМЕЧАНИЕ: При пользовании настоящим стандартом целесообразно проверить действие ссылочных стандартов и классификаторов по ежегодно издаваемому информационному указателю «Нормативные документы по стандартизации» по состоянию на текущий год и соответствующим ежемесячно издаваемым информационным указателям, опубликованным в текущем году. Если ссылочный документ заменен (изменен), то при пользовании настоящим стандартом следует руководствоваться замененным (измененным) документом. Если ссылочный документ отменен без замены, то положение, в котором дана ссылка на него, применяется в части, не затрагивающей эту ссылку.

3 Термины и определения

В настоящем стандарте применяются термины по СТ РК 1926-2015.

4 Общая характеристика высокого уровня владения казахским языком

На высоком уровне пользователь языка должен свободно без предварительной подготовки участвовать в речевых актах в ситуациях, связанных со всеми сферами общественной и трудовой деятельности (социально-бытовая, общественно-социальная, общественно-политическая, официально-деловая и профессиональная).

Пользователь языка должен уместно употреблять лексико-грамматические языковые единицы литературного казахского языка в речевом акте в процессе общения, связанного с вышеуказанными сферами и уметь составлять относительно объемный, связанный по смыслу текст (понимать, объяснять, отвечать, выражать мнение, передавать информацию, уметь логически завершать мысль, дополнять, оценивать, анализировать информацию, подводить итоги, доказывать свою мысль, предлагать пути решения).

Сертификат о владении казахским языком на высоком уровне – показатель результата, приближающего к высшему уровню владения языком (образец сертификата представлен в приложении А).

Для достижения высокого уровня владения казахским языком (при условии владения казахским языком на уровне выше среднего) рекомендуется не менее 100-120 учебных часов.

На данном уровне у пользователя языка должны формироваться коммуникативные компетенции, соответствующие высокому уровню в коммуникативных ситуациях социально-бытовой, общественно-бытовой, общественно-политической, официально-деловой и профессиональной сфер общения.

Пользователь языка должен:

– полностью понимать, объяснять воспринятую на слух, увиденную, прослушанную, прочитанную информацию, передавать ее, оценивать, анализировать и дополнять, подытоживать информацию, выразить относительно сложную, логически завершенную мысль, участвовать в дискуссиях на различные темы и доказывать свою мысль;

– понимать прослушанные информационно-аналитические программы посредством массмедиа, определять смысл незнакомых слов и словосочетаний по контексту, определять противоречие мнений, оценивать аргументированность мнений, предлагать свою позицию посредством приведения аргументов (объяснения, основания, доводы, примеры, факты);

– собирать информацию, сведения, связанные с профессиональной сферой, анализировать, группировать степень раскрытия проблемы, описывать, объяснять основные аспекты выбранной темы, предлагать пути решения;

– уметь выступать перед публикой с объявлением;

– уметь свободно беседовать в соответствии с данным уровнем, грамотно используя лексические языковые единицы, грамматические формы высокого уровня и сохраняя стилевые особенности;

– понимать, повествовать содержание официальных документов, соответствующих высокому уровню, уметь выполнять письменные работы в соответствии с высоким уровнем.

Слова и словосочетания высокого уровня составляют 5000 языковых единиц.

Характеристика владения казахским языком на высоком уровне по видам речевой деятельности представлена в таблице 1.

Таблица 1 - Характеристика владения казахским языком на высоком уровне

АУДИРОВАНИЕ	Пользователь языка должен полностью понимать информацию, сказанную в быстром темпе с соблюдением литературных норм и природных закономерностей казахского языка и свободно участвовать в беседе с носителями языка без предварительной подготовки. Пользователь языка должен хорошо понимать лекции и интервью, информацию и сведения, связанные с профессией, должностью, страноведением и его интересами, переданные посредством информационно-коммуникационных технологий. Должен участвовать в диалогах на общественно-социальные, общественно-политические, официально-деловые, научно-культурные темы без предварительной подготовки. Должен активно участвовать в беседах с
--------------------	--

<i>Продолжение таблицы 1</i>	
	несколькими участниками (полилог).
	Пользователь языка должен хорошо понимать и грамотно повествовать содержание лекций и бесед, связанных с профессией, страноведением и его интересами, переданных посредством информационно-коммуникационных технологий.
	Пользователь языка должен хорошо понимать смысл терминов, устойчивых выражений, пословиц и поговорок в аудиотекстах.
ЧТЕНИЕ	Пользователь языка должен читать тексты в периодических изданиях по страноведению, материалы, связанные с повседневной жизнью, общественно-социальной и общественно-политической сферами (регулирующие служебные письма, информационно-рекламные тексты, официально-политические информации, тексты о сферах внутренней и внешней политики, науки, образования, экономики, хозяйства и культуры, о своей специальности и профессии), извлекать нужную информацию, полностью понимать содержание и грамотно повествовать его, делать окончательные заключения.
	Пользователь языка должен хорошо понимать термины и словосочетания, устойчивые выражения, образные лексические обороты в текстах по своей профессии и специальности без помощи словарей и справочных материалов.
	Скорость и темп чтения текста высокая.
	Чтение с целью получения общего направления
	Пользователь языка должен уметь находить нужную информацию в относительно объемном тексте с лексическими, грамматическими языковыми единицами высокого уровня. Разбивать на смысловые части объемные тексты, собирать, дополнять, группировать важную информацию каждой части, заключать и передавать собеседнику, выражать свое мнение, читать объемные тексты с терминами и лексическими оборотами, понимать, оценивать, анализировать, уточнять содержание, структурную систему, основную мысль, главную и дополнительную информацию.

Продолжение таблицы 1

	<p>Чтение с целью получения информации, доказательств и обоснования</p> <p>Пользователь языка должен уметь находить содержание, основную мысль, направленные на доказательство определенной точки зрения, мнения в тексте; хорошо понимать и извлекать нужную информацию из текстов профессионального содержания (инструкции, правила) с терминами узкого назначения; собирать и оценивать информацию и сведения, означающие несколько точек зрения.</p> <p>Пользователь языка должен владеть исследовательским чтением. При исследовательском чтении пользователь языка должен работать с текстами для научной публики (статьи полемического содержания, хроники, рефераты), а также с текстами, связанными со специальностью и профессией. При исследовательском чтении должны формироваться следующие навыки:</p> <ul style="list-style-type: none"> - умение находить смысл незнакомых слов, терминов по эквивалентному слову на родном языке; - умение прогнозировать содержание текста по названию темы текста; - умение использовать текстовые опоры (таблицы, чертежи, графики, выделения шрифтом и т.д.) при понимании содержания текста; <p>умение пользоваться одноязычными, двуязычными словарями.</p>
<p>ПИСЬМО</p>	<p>Пользователь языка должен уметь составлять объемные тексты, используя правдивые или творчески написанные тексты и употребляя сложные конструкции на любую тему в соответствии с требованиями выбранного жанра.</p> <p>Пользователь языка должен четко и ясно описывать актуальные проблемы; составлять тексты продуктивного характера; писать эссе на темы, соответствующие профессии и специальности, уровню общего образования; составлять служебные письма (протокол, справка, рекомендательное письмо, доверенность, гарантийное письмо, отчет,</p>

<i>Окончание таблицы 1</i>	
	рапорт, сопроводительное письмо, послание); писать отзыв, аннотацию, тезис к прочитанной книге, научной работе.
Говорение	<p>Пользователь языка должен уметь участвовать в диалогах на любые темы без предварительной подготовки. Скорость восприятия информации и ответа во время беседы должна быть быстрая; Пользователь языка должен повествовать и объяснять содержание воспринятой на слух, прочитанной, увиденной, прослушанной информации и данных, логически завершая мысль; хорошо понимать и передавать содержание прослушанных лекций на любую тему; свободно говорить, сохраняя орфоэпические нормы, закономерности интонации, ударений, ритмов голоса казахского языка; свободно пересказывать, анализировать, оценивать в устной форме содержание самостоятельно подготовленных текстов в письменном виде (свои статьи) на общие профессиональные темы.</p> <p>Пользователь языка должен уметь употреблять термины, устойчивые словосочетания, образные лексические обороты, пословицы и поговорки, соответствующие теме и ситуации в процессе говорения.</p> <p>Во время разговора пользователь языка должен свободно выражать вербально свое эмоциональное состояние (удивление, радость, обида, интерес), интерес к теме.</p>

5 Содержание требований к владению казахским языком на высоком уровне

5.1 Содержание коммуникативной компетенции

5.1.1 Речевые интенции

У пользователя языка на высоком уровне должны формироваться коммуникативные компетенции в объеме тем и ситуаций, касающихся интенций, направленных на участие в речевом акте и обмен информацией; регулятивных интенций, направленных на коммуникативное воздействие на собеседника; оценочно-эмоциональных, коммуникативно-информационных и информационных описательных интенций.

Содержание интенций речевых актов, охваченных в стандарте высокого уровня, дополняется в соответствии с содержанием и характеристикой уровня выше среднего.

Интенции, направленные на участие в речевом акте и обмен информацией с собеседником:

- участие в коммуникации (во всех ситуациях, связанных с социально-бытовыми, общественно-социальными, общественно-политическими, официально-деловыми и профессиональными, научно-производственными, культурными сферами общения);
- использование формул культуры речи в соответствии с любой ситуацией, выражение мнения, эмоций и понимание лингво-культурного содержания слов, употребленных при интенции, направленной на обмен информацией;
- свободное участие в процессе коммуникации и правильное употребление во время беседы лексико-грамматических единиц, связанных с профессией и специальностью, должностью и работой (в особенности терминов и образных лексических оборотов, связанных со специальностью).

Регулирующие интенции, направленные на коммуникативное воздействие на собеседника:

Умение использовать регулирующие-воздействующие формы для свободного выражения своего мнения, логического доказательства своей мысли, реагирования посредством различных реплик, подведения итогов и т.д. всем сторонам, участвующим в коммуникативном акте в ситуациях, связанных с социально-бытовой, общественно-социальной, общественно-политической, официально-деловой и профессиональной, научно-производственной, культурной сферами общения.

Оценочно-эмоциональные интенции (выражение мнения, оценка, критическое рассмотрение отношения, точки зрения, позиции к действию, событию, предмету, человеку):

Оценка, нужная для коммуникативного общения, в ситуациях, связанных с социально-бытовой, общественно-социальной, общественно-политической, официально-деловой и профессиональной, научно-производственной, культурной сферами (указание преимущества/недостатка действия, события или предмета, оценка положительного/отрицательного действия; проявление интереса к прочитанной, прослушанной на слух, увиденной информации; прогнозирование, подтверждение или отрицание прогнозирования; оценка, уточнение, выражение критического мнения по поводу воспринятой на слух, прочитанной, увиденной информации).

Коммуникативно-информационные и информационные описательные интенции:

- получение и передача точной информации о выполняемых/выполненных действиях в общественной, профессиональной, официальной, политической, общественно-социальной, научно-производственной, культурной сферах;

- необходимые навыки (обмен мнениями, выражение критического мнения, подведение итогов, повествование, пересказ, объяснение, доказательство, дополнение, введение корректировок, внесение предложений по поводу информации и данных, которых знает пользователь языка; описание и характеристика события и персонажа; уточнение места и времени, причины, цели действия; формы выражения желания, нужды, вероятности и эмоционального состояния).

Формулы культуры речи, их варианты и лингво-культурные особенности:

- при официальном/неофициальном знакомстве;
- при приветствии/прощании;
- при выражении благодарности, пожеланий, извинений;
- при выражении просьбы;
- при выражении рекомендаций, предложений;
- при соглашении/несоглашении, выражении противоречия/отказа;
- при официальном/неофициальном приглашении и поздравлении;
- в начале/конце речи/беседы;
- в ситуациях выражения удивления/радости, сомнения, сожаления, доверия/недоверия;
- при обращении внимания на себя или при реакции на пожелание;
- во время официально-делового коммуникативного акта.

5.1.2 Коммуникативные ситуации:

- общественные и производственные места, официальные учреждения и организации (общественно-социальные, общественно-политические, официально-деловые и профессиональные, научно-производственные, культурные сферы);

- глобальные актуальные проблемы;
- официально-деловая и профессиональная сферы.

5.1.3 Тематика коммуникации:

- экономика, политика, экология, образование, наука, здравоохранение;

- личность и ее место в обществе (общественный деятель, его качества и место в обществе, общечеловеческие ценности);

- тексты научно-массового содержания (устный и письменный отзыв, статья, сообщение, доклад, аннотация/реферат, справка научного и научно-массового содержания; документы, связанные с официальными и профессиональными отношениями);

- государство и общество (политика государства, общественные деятели, образование и наука, искусство и культура, экономика, хозяйство, экология, информационные технологии и т.д.);

- страноведение (страна, история, география, экономика, природа, экология, население, государство, общество и общественная жизнь, культура, наука);

- глобализация и цивилизация (глобальные актуальные проблемы)

5.1.4 Требования к видам речевой деятельности.

Требования к видам речевой деятельности на высоком уровне отражены в таблице 2.

Таблица 2 - Требования к видам речевой деятельности

Аудирование	
<p>Пользователь языка должен хорошо понимать, дополнять, выразить критическое мнение, оценивать оригиналы текстов, научно-массового содержания для высокого уровня профессиональной направленности на политически-экономические, политически-социальные, политически-культурные, научно-производственные, культурные темы. Понимать сложную мысль, сказанную в различных коммуникативных ситуациях. Хорошо понимать материалы, сказанные на естественной скорости носителями языка, полученные посредством информационно-коммуникационных технологий, связанные с повседневными событиями, политическо-экономической, политически-социальной, политическо-культурной сферами и профессиональной деятельностью. Извлекать основную информацию из смысловых частей текста; устраивать беседы, дискуссии о полученной информации и активно участвовать в них. Выражать свое мнение и дополнять отдельные факты из текстов, воспринятых на слух.</p>	
Диалог	Пользователь языка должен участвовать в беседах на любые темы в повседневной, общественной жизни, в профессиональной сфере; активно участвовать, продолжать мысль, устраивать дискуссии, выразить свое мнение, оценивать, подводить итоги в процессе беседы.
Содержание	информация в виде монологов, полилогов, диалогов, официальных и неофициальных бесед, актуальных в социально-бытовой, общественно-социальной, общественно-политической, официально-деловой и профессиональной, научно-производственной, культурной сферах
Объем	25-30 реплик
Скорость речи	220-250 слов в минуту
Прослушивание	1 раз
Монолог	Пользователь языка должен полностью понимать содержание, основную мысль, основную и дополнительную информацию каждой части монолога на определенные темы.

<i>Продолжение таблицы 2</i>	
Содержание	темы, актуальные для коммуникации в социально-бытовой, общественно-социальной, общественно-политической, официально-деловой и профессиональной, научно-производственной, культурной сферах
Вид текста	сообщение, описание и повествование, комбинированные тексты; тексты с лексико-грамматическим материалом высокого уровня, оригиналы текстов и отрывки художественных, публицистических (документальных) произведений официально-информационного, научно-массового содержания с профессиональными и образными лексическими оборотами узкого назначения в соответствии с данным уровнем
Объем текста	220-300 слов
Скорость речи	200-220 слогов в минуту
Прослушивание	1 раз
Объем незнакомых слов	5-10%
Чтение	
Пользователь языка должен читать, различать основную и дополнительную информацию в текстах познавательного, ситуационного, профессионального содержания высокого уровня; понимать основную идею, обозначать тему; различать основную и фактическую информацию, группировать особо важные факты; оценивать, подводить итоги, уточнять, выражать критическое мнение по содержанию информации.	
Вид чтения	ознакомительное чтение, исследовательское чтение, поисковое чтение
Вид текста	оригиналы текстов различного объема официально-информационного, научно-массового и профессионального, научно-производственного, культурного содержания с элементами официального/неофициального описания, повествования и рассуждения; отрывки документальных и художественно-публицистических произведений; документы, связанные с официальными и профессиональными отношениями; диалоги, полилоги.
Содержание	темы, актуальные для общения в социально-бытовой, общественно-социальной, общественно-политической, культурно-социальной,

<i>Продолжение таблицы 2</i>	
	официально-деловой и профессиональной, научно-производственной сферах
Объем текста	300-350 слов
Объем незнакомых слов	10%
Письмо	
<p>Пользователь языка должен уметь составлять систематизированные объемные тексты, используя сложные конструкции, на любые темы в соответствии с требованиями выбранного жанра; ясно и четко, с критической точки зрения описывать актуальные проблемы; составлять продуктивные тексты; писать эссе, сочинения, а также составлять служебные письма по содержанию исследованных, прочитанных текстов. Уметь писать отзыв, аннотацию, тезис к прочитанным книгам, научным работам. Пользователь языка должен полностью излагать и дополнять воспринятую на слух/прослушанную информацию, грамотно употребляя лексико-грамматические материалы высокого уровня; уметь писать краткую аннотацию по данной информации или краткое содержание информации супрессивными/компрессивными методами; излагать свое мнение, давать оценку информации в письменном виде; писать сложные документы официально-деловой сферы и связанные с его профессией и работой (протокол, справка, инструктивное письмо, доверенность, гарантийное письмо, отчет, рапорт, сопроводительное письмо, послание, годовой план, информационно-аналитические справки, предложения по конкретным вопросам); статьи и сообщения научно-массового содержания и его тезисы.</p>	
Вид текста	комбинированные тексты с элементами повествования, описания и рассуждения; оригиналы текстов
Содержание	информация в виде монологов, полилогов, диалогов, официальных и неофициальных бесед на актуальные
<i>Продолжение таблицы 2</i>	
	темы в социально-бытовой, общественно-социальной, общественно-политической, официально-деловой и профессиональной, научно-производственной, культурной сферах
Объем текста	220-250 слов
Говорение	
Диалог	- должен свободно без предварительной подготовки участвовать в диалогах в соответствии с темой ситуации и коммуникативной целью, в беседах с несколькими собеседниками или группой собеседников, сохраняя характерные особенности

Окончание таблицы 2

	<p>структуры диалога;</p> <ul style="list-style-type: none"> - во время беседы быстро понимать коммуникативную цель и реплики второй стороны и представлять сведения и аргументы, употребляя реплики; - быть инициатором, модератором беседы и подводить итоги. <p>Словарный запас и грамматические единицы/конструкции, употребленные пользователем языка в ходе беседы, соответствуют нормам современного казахского языка и нормам разговорного этикета.</p>
Монолог	<ul style="list-style-type: none"> - должен уметь составить полноценный монолог по теме, соответствующей данному уровню, с элементами оценки, рассуждения, подведения итогов, а также повествовать его содержание, расширяя/дополняя/сокращая его; - составить монолог продуктивного характера с конкретными коммуникативными целями и намерениями на основе прочитанного или прослушанного текста, выразить свою точку зрения, критическое мнение, эмоции к фактам, событиям, действиям в тексте; - передавать свои мысли в разных смысловых оттенках в зависимости от определенной коммуникативной ситуации, быстро, свободно, аргументированно передает свои мысли, употребляя языковые средства, соответствующие высокому уровню; - формировать свои мысли логически систематизированно и обращать внимание слушателя
	на важную информацию.
Объем речи	20-25 предложений
Вид текста	комбинированные тексты с элементами повествования, описания, рассуждения; оригиналы текстов на основе лексико-грамматического материала, соответствующего высокому уровню, профессиональными терминами, образными лексическими оборотами.
Объем текста	220-250 слов

5.2 Содержание языковой компетенции

Языковые компетенции высокого уровня у пользователя языка должны формироваться за счет свободного освоения фонетических, лексико-грамматических, функционально-семантических единиц предыдущих уровней и употребление их без предварительной подготовки в конкретных коммуникативных ситуациях с соблюдением орфографических и орфоэпических норм.

Содержание языковой компетенции по разделам фонетики, словообразования, морфологии, синтаксиса и лексики указано в таблице 3.

Таблица 3 - Содержание языковой компетенции по разделам языкознания

Разделы языкознания	Содержание
Фонетика	Естественные законы ритма, интонации и ударения слов, словосочетаний, фраз, простых и сложных предложений. Ассимиляция. Орфография: правописание сложных слов (слитные слова, парные слова, номенклатурные сложные наименования, номенклатурные сочетания, сокращенные слова); знаки препинания.
	Способы словообразования. Сложные слова (слитные слова, парные слова, номенклатурные сложные наименования, номенклатурные сочетания, сокращенные слова). Сложные глаголы. - слова и номенклатурные сочетания, сложные номенклатурные наименования (Қазақстан Республикасының Парламенті);
Словообразовании. Морфология	- спряжение, склонение, склонение по лицам и падежам корня слова, сложных слов, номенклатурных сочетаний (отдельная и общая притяжательная форма). Имя прилагательное Виды имен прилагательных: качественные (әсем, күлгін, қатал, көтеріңкі) и относительные (көрікті, беделді, бойшаң) имена прилагательные. Расположение имени прилагательного в предложении: употребляется перед определяемым словом (әдепті бала, өнерпаз адам). Степени сравнения имен прилагательных. Сравнительная степень (үлкен+деу; жақсы+рақ). Усилительная степень (аппақ, аса құрметті). Состав имен прилагательных: одинарные и сложные имена прилагательные (жомарт, абыройлы, ұзын бойлы, ақкөңіл). Субстантивация имен прилагательных

Продолжение таблицы 3

(Талаптыға нұр жауар; Үлкендер төрге отырады; Білекті бірді жығады, білімді мыңды жығады. Жақсыдан шарапат).

Имя числительное

Кванторные слова, обозначающие численность по лексико-семантическому свойству: жалғыз, біреу, жарты, жарым, егіз, қос, сыңар, ширек.

Народные меры: қарыс, сүйем, елі, құлаш, шөкім, шымшым, уыс, табан;

Фразеологизмы, обозначающие численность: ат басындай алтын, теңіздегі тамшыдай, екі аттам жер, жеті қабат жер асты, қызға қырық үйден тыйым т.б.

Народные слова, обозначающие собственность/единичность: жалғыздың үні шықпас, жапандағы жалғыз үй, жар дегенде жалғызым, бір түйір т.б. Слова, обозначающие множество: халық, топ, үйме, табын т.б.

Местоимение

Возвратные, обобщающие, неопределенные, отрицательные, особенности склонения, спряжения, притяжательных форм некоторых видов местоимений (мынау, мынаның, мынаған, мынаны, мынада, мынадан,

мынамен; Сіз қайдансыз? Бұл – менмін; бәріміз, ешкімнің, ешкімге, біреуге, біреуден).

Глагол

Форма действия:

- начало действия (-уға/-уге, -а/-е/-й);

- продолжение действия (-ет, -а/-е/-й);

- окончание действия (-ет, -ып/-іп/-п, -қал/-кел).

Формы времен глаголов. Неопределенная форма глагола/название действия. Значения и особенности: менің оқу+ым; оқу+ға кетті; Аханов оқу+лары басталды; оқу+шы. Особенности употребления вспомогательных глаголов тұру, жүру, отыру, жату (тыңдап отыр; ауырып жүр; демалып жатыр; күтіп тұр).

Отрицательная форма глагола. Формы приказа, требования, желания, просьбы. Желательное наклонение (барғың келді – барғың келеді). Условное наклонение.

Семантически-синтаксический потенциал форм условного наклонения: значение времени (демалысқа шықсам, ауылға барамын; ойыма алсам, сағынамын);

	<p>значение причины (конференция болмаса, біз кездеспес едік); значение противоречия (жас болса да, тәжірибесі мол маман); значение цели (қосымша қаржы сұраймын десең, негіздемесін дайында); значение сравнения (біреу асырып айтса, біреу жасырып айтады).</p> <p>Деепричастие: -ып/-іп, -п; -а/-е, -й; -ғалы/-гелі (тыңдап отыр; айта жатар; жүргелі тұр).</p> <p>Форма причастия -ар/-ер,-р и его функционально-семантические особенности: значение времени, сомнения, количества, скорости (келерде хабарлас; барар-бармасын білмеймін; болар-болмас жұмыс; кірер-кірместен сөйлей жөнелді). Субстантивация, адъективация причастия (тапсырылған жұмыс; айтылатын сөз; Шетел тілін білетіндер жақсы жұмыс таба алады. Көп жасағаннан емес, көп көргеннен сұра.). Аналитические формы глагола. Вспомогательные глаголы (айта бастады; бере салды, оқып шық, кетіп қалды, кіріп шықты, сөйлеп бара жатыр, айта жатады, салып жібер). Залог и его виды: страдательный залог, совместный залог, возвратный залог, понудительный залог. Составные глаголы (қызмет ету, қамқор болу, түк</p>
	<p>етпеу, іске асыру, талап ету). Вспомогательные глаголы де/деп, еді/екен, болып/боп. Форма -уда -уде (жүргізілуде, жүзеге асырылуда).</p> <p>Наречие</p> <p>Смысловые группы наречий: наречия времени (биыл, былтыр, күндіз, жаздыгүні, күні бойы, кешқұрым, ымырт), наречия места (жоғары, төмен, алыс, жақын, тысқары, сыртта, ілгері), наречия образа действия (зорға, бірден, астыртын); наречия количества и меры (біраз, едәуір, қыруар, бірлі-жарым, соншалық).</p> <p>Служебные слова</p> <p>Смысловые группы послелогов: послелогии значений времени, причины, противоречия, цели, объекта, мысли, совместного/параллельного значения, определительного значения, пространства. Смысловые группы союзов: соединительные, противительные, разделительные, причинные, условные союзы. Смысловые группы частиц: вопросительные, усилительные, ограничительные, предположительные, уточнительные.</p> <p>Вспомогательные слова</p> <p>Склонение в притяжательной форме служебных имен, сочетающихся с именами существительными (қаланың</p>

	<p>сырты; қаланың сырты-ның, қаланың сырты-на, қаланың сырты-н, қаланың сырты-нда, қаланың сырты-нан, қаланың сырты-мен).</p> <p>Модальные слова Значение модальных слов. Отношение говорящего к содержанию информации (керек, қажет, әрине, мүмкін, шынында, шамасы, шығар, бәлкім, бар, жоқ, сияқты, тәрізді, секілді, меніңше, біріншіден). Притяжательная форма, склонение некоторых видов модальных слов (сіз бізге керексіз; дүкенде керектің бәрі бар; қажетіме жаратамын). Передача модального значения. Модальность прогнозирования (-ған екен, -ыпты/іпті, шығар, -ған сияқты т.б.). Модальность обязательства (-уға міндетті, -уға тиіс). Модальность необходимости (-у қажет, -у керек). Модальность желания (-ғы кел). Модальность пожелания (-са игі еді, -са екен).</p>
	<p>Междометие Междометия настроения, императивных знаков. Грамматическая, смысловая и интонационная особенности междометий.</p> <p>Подражательные слова Образоподражательные слова (жалт қарады, былт ете түсті), подражательные слова (тарс етті, сылқ-сылқ күлді). Образование имен существительных из подражательных слов (тарс+ыл, гүрс+іл). Образование глаголов из подражательных слов (аю қорбаңдады, мылтық тарсылдады).</p>
<p>Стилистика</p>	<ul style="list-style-type: none"> - понимание лексических, грамматических особенностей публицистического стиля, употребление их при выражении своих мыслей; - стандартное освоение и грамотное использование структуры официально-делового и научного стилей в письменных работах; - понимание лексических особенностей художественного стиля, функций употребления слов.
<p>Синтаксис</p>	<p>Словосочетания Атрибутивные, объектные словосочетания (қымбат білезік, былтырғы жылы, жауабын айтты, пікірімен келісті, оқуға түсті). Свободные и устойчивые словосочетания. Синтаксическая связь слов.</p> <p>Виды простых предложений</p>

	<p>Повествовательные предложения; вопросительные предложения; повелительное предложение; Отрицательные предложения; распространенные и нераспространенные предложения; личные и безличные предложения, полные и неполные предложения. Члены предложения. Поясняющий член предложения. Однородные члены предложения. Порядок слов в простом предложении. Порядок употребления подлежащего и сказуемого (Мейрамбек еңбек демалысына шықты). Порядок определяющих, уточняющих слов (Білімді адамды бәрі құрметтейді. Аружан бес жүз сексен үшінші пойызға отырды. Біздің қаланың сыртында қалың орман бар).</p>
	<p>Сложные предложения Сложносочиненное предложение и его виды. Сложноподчиненное предложение и его виды. Союзы, употребляемые в сложных предложениях. Ритм голоса при произношении сложных предложений. Сложносочиненные предложения: - конструкции с сравнительным значением (да, де, әрі, қарағанда, салыстырғанда, қалай, солай, қанша, сонша); - объяснительные сложносочиненные (сондай, соншалық, мұншалық). Сложноподчиненные предложения: - с придаточными предложениями времени (ған/ген, да/де); - с придаточными предложениями образа действия (-ып/-іп); - с придаточными предложениями причины (-дықтан/-діктен); - с придаточными предложениями цели (-у + үшін); - с придаточными предложениями условия (-са/-се); - с придаточными уступительными предложениями (-са + да /-се + де, -қан/-кен, -ған/-ген+мен).</p> <p>Виды логического, смыслового отношений сложных предложений: - предикативное отношение (келгенің жақсы болды); - объективное отношение (Тапсырманы жауапты орындайды); - определительное отношение (Алтын сағат сыйлады); - пространственное отношение (Ержанның кабинеті төртінші қабатта орналасқан); - временное отношение (Түске қарай жаңбыр жауды);</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - причинное отношение (Тұман болғандықтан, ұшак ұшпады); - сравнительное отношение; - условное отношение; - отношение противоречия. <p>Прямая речь. Косвенная речь. Способы обращения прямой речи в косвенную.</p>
Текст	<p>Лингвистика текста:</p> <ul style="list-style-type: none"> - умение составлять тезисы-предложения; - составление абзацев, знание смысловой связи между предложениями; - слова, соединяющие смысловые части (мәселеге назар аудару, соның ішінде, соған қарамастан, соған сәйкес, сонымен байланысты, бірақ, дегенмен, әйткенмен, біріншіден, екіншіден, үшіншіден, енді, ендігі ретте, қорыта айтқанда, демек).
Лексика	<p>Слова, термины, профессиональные слова, устойчивые словосочетания, синонимы, антонимы, омонимы, однородные и неоднородные слова, топонимы, употребляемые в социально-бытовой, социально-культурной, общественно-политической, общественно-культурной, научно-производственной, культурной сферах.</p> <p>Лексический минимум высокого уровня составляет 5000 языковых единиц. Часть этих слов – слова, означающие наименование предмета (30%), слова, означающие действие предмета (30%) и слова, означающие образ предмета и действия – наречия, имя прилагательное (30%), остальная часть – местоимения, вспомогательные и служебные слова, используемые вместо имен существительных, имен прилагательных и имен числительных.</p>

Приложение А
(информационное)

Образец сертификата

Серия	СЕРТИФИКАТ	№ 1484854
Қазақ тілін меңгеру деңгейін бағалау жүйесі - ҚАЗТЕСТ		
Қазақ тілін меңгерудің коммуникативтік тілдік құзыреттіліктері бойынша Жоғары (С1) деңгейін меңгергендігін және тест бөліктерінен мынадай нәтижелер көрсеткендігін растайды.		
Бөліктер	Дұрыс жауаптардың пайыздық көрсеткіші	
1. Тыңдалым (30 тапсырма)	22 балл (73,3 %)	
2. Лексика-грамматика (70 тапсырма)	68 балл (97,1 %)	
3. Оқылым (50 тапсырма)	44 балл (88 %)	
4. Жазылым (3 тапсырма)	46 балл (92 %)	
Барлығы	180 балл (90 %)	
Ұлттық тестілеу орталығының өкілі: _____ 2015 жыл, 8 қазан		

Астана, 68-Зан, №044-13

Приложение Б (информационное)

**Перечень профессий, специальностей и должностей, для которых
рекомендовано владение государственным языком на высоком уровне в
соответствии с квалификационными требованиями**

ВЫСОКИЙ УРОВЕНЬ

Б.1 ГОСУДАРСТВЕННЫЕ СЛУЖАЩИЕ:

1) Президент Республики Казахстан, Руководитель Администрации Президента Республики Казахстан, Руководитель Управления делами Президента Республики Казахстан и его заместители, Государственный Секретарь Республики Казахстан и его помощники, депутаты Сената и Мажилиса Парламента Республики Казахстан и их помощники, Премьер-Министр Республики Казахстан и его заместители, члены Правительства Республики Казахстан, Руководитель Канцелярии Премьер-министра Республики Казахстан, Председатель и заместители Председателя Национального банка Республики Казахстан, Комитета по контролю за исполнением республиканского бюджета (Счетный комитет) и члены Счетного Комитета, Председатель Конституционного совета Республики Казахстан и члены Конституционного Совета, Председатель Комитета национальной безопасности Республики Казахстан и его заместители, министры Республики Казахстан и их заместители, акимы областей, городов, районов, сел, председатели комитетов сферы культуры, образования и науки, информатизации и связи, здравоохранения и их заместители, руководители департаментов по строительству дорог и их заместители, председатель Комитета транспортного контроля Республики Казахстан и его заместители, председатели комитетов сферы охраны окружающей среды и их заместители, председатели комитетов в сфере туризма и спорта и их заместители, председатели комитетов в сфере энергетики и минеральных ресурсов и их заместители, а также государственные служащие по категориям: А-1, В-1, В-2, С-1, D-1, Е-1, Е-R-1, Е-G-1, С-ТК-1, С-ТКО-1, С-ТКО-2, С-ТКО-3;

2) правоохранительные органы:

должности сотрудников правоохранительных органов по категориям: С-FP-1, С-FPO-1, С-FPU-2, С-FPU-1;

Генеральный прокурор Республики Казахстан, первый заместитель Генерального прокурора, заместители Генерального прокурора, председатель Комитета по правовой статистике и специальным учетам, начальники департаментов Генеральной прокуратуры, прокуроры областей;

председатель Комитета Министерства внутренних дел, руководитель аппарата, заместитель председателя Комитета, начальники областных департаментов, советник министра, помощник министра;

председатели комитетов, сотрудники департамента по развитию государственного языка Министерства по чрезвычайным ситуациям Республики Казахстан;

3) председатель Верховного суда Республики Казахстан и его заместители, судьи.

Б.2 ВОЕННОСЛУЖАЩИЕ:

Высший офицерский состав военнослужащих Вооруженных Сил Республики Казахстан, иных войск и воинских формирований:

1) Верховный Главнокомандующий, Главнокомандующие и их заместители, высший офицерский состав Министерства обороны Республики Казахстан, руководство Штабов, департаментов, комитетов, главных управлений, управлений различных видов и формирований Вооруженных Сил Республики Казахстан, региональных командований, всех государственных учреждений подведомственных Министерству обороны, департаментов по делам обороны (управлений, отделов), руководители высших военных учебных заведений;

2) военные сотрудники органов национальной безопасности по категориям: С-NSA-1, С-NSA-2, С-NSA-3, С-NSB-1 С-NSB-2, С-NSB-3, С-NSB-4, С-NSC-1, С-NSC-2, С-NSC-3, С-NSC-4, С-NSE-1, С-NSE-2, С-NSE-3, С-NSE-4, С-NSD-1, С-NSD-2, С-NSD-3, С-NSD-4, С-NSF-1, С-NSF-2, С-NSF-3, С-NSF-4, С-NSG-1, С-NSG-2, С-NSG-3, С-NSG-4;

3) командующий Внутренними войсками Министерства внутренних дел Республики Казахстан и его заместители;

4) командующие воинских частей и их заместители Министерства по чрезвычайным ситуациям Республики Казахстан.

Б.3 ГРАЖДАНСКИЕ СЛУЖАЩИЕ:

1) Гражданские служащие по категориям: G-1, G-2, G-3, а также все сотрудники высшего уровня квалификации сферы гражданской службы, должность которых непосредственно связана с руководством:

ректоры высших учебных заведений и проректоры, профессора, директора институтов повышения квалификации, научно-исследовательских институтов, а также все сотрудники высшего уровня квалификации в сфере образования и науки;

руководители учреждений здравоохранения различного уровня и их заместители, главные врачи клиник, больниц, медицинских центров, медицинских пунктов, руководители, главные врачи домов для престарелых, учреждений для ветеранов войны и труда и их заместители, руководители, главные врачи центров клинической лабораторной диагностики и их заместители, главные врачи клиник общего исследования, клинической биохимии, гематологии, коагулологии, цитологии, генетики, молекулярной

биологии, бактериологии, иммунологии, изосерологии, вирусологии, микробиологии, паразитологии, токсикологии и их заместители, главные врачи военно-медицинских, судебно-психиатрических, судебно-наркологических, социально-медицинских центров и их заместители;

все деятели культуры, искусства, литературы и религии, для которых казахский язык является родным;

руководители служб телефонной связи, почты, организаций по обслуживанию населения и их заместители, руководители организаций телерадиовещания различного уровня и их заместители, главные редакторы казахоязычных средств массовой информации различного уровня и их заместители;

руководители федераций спорта и их заместители, председатели различных агентств и ассоциаций в сфере туризма и спорта и их заместители, руководители Национального олимпийского комитета Республики Казахстан.

Б.4 СОТРУДНИКИ ИНЫХ СФЕР:

1) Председатели Правлений, генеральные директора, исполняющие директора, генеральные менеджеры национальных холдингов, национальных компаний, государственных предприятий на праве хозяйственного ведения, акционерных обществ и товариществ с ограниченной ответственностью, тридцать пять и более процентов акций (долей участия) которых принадлежат государству;

2) председатель Палаты адвокатов и их заместители, председатель Палаты нотариусов и их заместители;

3) высокий уровень владения государственным языком рекомендуется для председателя Палаты адвокатов, Палаты нотариусов и их заместители, руководителей субъектов частных предпринимательств, занятых в сфере обслуживания населения.

Библиография

- [1] Конституция Республики Казахстан (статья 7).
- [2] Закон Республики Казахстан № 151-І «О языках в Республике Казахстан», утвержденный Указом Президента Республики Казахстан от 11 июля 1997 года.
- [3] Государственная программа развития и функционирования языков в Республике Казахстан на 2011-2020 годы, утвержденная Указом Президента Республики Казахстан № 110 от 29 июня 2011 года.
- [4] Государственный образовательный стандарт по русскому языку как иностранному. Третий уровень. Общее владение/Иванова Т.А. и др. – М. – СПб.: «Златоуст», 1999 г.
- [5] Типовая программа для обучения казахскому языку (на основе методики «Казахский язык как иностранный или как второй язык») в соответствии с государственными стандартами Республики Казахстан СТ РК 1926-2009, СТ РК 1928-2009, СТ РК 1929-2009, СТ РК 1925-2009, СТ РК 1927-2009, определяющих требования к обучению казахскому языку, РГКП «Национальный центр тестирования» Министерства образования и науки Республики Казахстан, 2012 г.
- [6] Тематический лексический минимум изучения казахского языка на высоком уровне, РГКП «Национальный центр тестирования» Министерства образования и науки Республики Казахстан, 2011 г.
- [7] Европейский языковой портфель, «Златоуст», 2006 г.
- [8] Д.Х. Аканова, А.М. Алдашева, З.К. Ахметжанова, К.К.Кадашева, Э.Д. Сүлейменова «Официально-деловой казахский язык. Первый уровень. Второй уровень. Третий уровень». Учебный комплекс. – г. Алматы, издательство «Арман-ПВ», 2002 г.
- [9] А. М. Алдашева «Казахский язык», 1998 г.
- [10] З.С. Кузекова, Г.С. Пазылова, Е.К. Абдирасилов «Казахский язык. Методика тестирования: учебное пособие». – Астана, 2007 г.
- [11] З.С. Кузекова, Г.С. Пазылова, Е.К. Абдирасилов «Теория и практика тестирования казахского языка: Учебное пособие». – Алматы, «Құс Жолы», 2009 г.
- [12] З.С. Кузекова «Практикум казахского языка. Грамматические упражнения», 2012 г.
- [13] З.С. Кузекова «Синтаксис казахского языка (в функциональном аспекте)», 2015 г.

УДК 811.512.122:81Г37.046:006.354(574)

МКС 03.180

Ключевые слова: коммуникативные компетенции, аудирование, чтение, письмо, говорение, лексический минимум
